

035A 7550, Koppel 10

BAŞBAKAN
BÜLENT ECEVİT

EKONOMİMİZİN DURUMU
VE
GÜÇLENDİRİLMESİ

Başbakan
BÜLENT ECEVİT'in
Konuşmaları

**EKONOMİMİZ'İN
DURUMU VE
GÜÇLENDİRİLMESİ**

03 SA 7550(10)

Basıldığı Yer : ÇABA MATBAASI
Demirlibahçe Uzgörenler Sokak No. 5
☎ 1958 26 - 19 09 81 ANKARA

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT'İN TÜBİTAK'IN 1978 YILI HİZMET VE TEŞVİK ÖDÜLLERİNİN DAĞITIMI TÖRENİNDE YAPTIĞI KONUŞMA

Sayın konuklar, TÜBİTAK'ın değerli yöneticileri, uzmanları, ödüllendirilen değerli bilimciler. Bu toplantıda TÜBİTAK'ın 15. yıl dönümünde rastlayan bu toplantıda bulunmaktan kıvanç duyuyorum.

Bu yaz, kurumun Marmara'daki Enstitüsünü ziyaret ettiğim günlerde Türkiye'nin içinde bulunduğu darboğazda ekonomik sorunlarına nasıl çözümler arayabileceğini, bulabileceğini sınaileşme atımlarını kendi öz gücüne dayanarak nasıl hızlandırabileceğini düşünüyordum. Marmara Enstitüsünde gördüklerim, Türkiye'de oluşan bilimsel gücün araştırma gücünün ve teknoloji oluşturma ve özümseme potansiyelinin Türkiye'ye karşısında bulunduğu güçlükleri aşmada en büyük kolaylıkları sağlayabileceği kanısına vardım. Marmara Enstitüsüne yaptığım bu ziyaretten beri Türkiye'nin geleceğine daha büyük güvenle bakabiliyorum.

Ülkelerin gelişmesinde elbette doğal zenginliklerin değeri vardır ama, gelişme için tek başına doğal zenginlikler yeterli değildir. Bunun yanı sıra hiç bir doğal zenginliği olmayan ülkelerin de, en gelişmiş ülkeler arasında en kalkınmış ve ileri toplumlar arasında yer aldığı bir gerçektir. Demek ki, doğal zenginlik gelişme için tek unsur olmadığı gibi, yeterli zorunlu da değildir. Gelişebilmek, ilerleyebilmek için başta gelen koşul, eğitilmiş insan gücüdür. O eğitilmiş insan gücünün düşünsel yeteneklerini ve o düşünsel yetenekleri ile değerlendireceği bilgi birikimini bilim yolunda, araştırma yolunda, yeni teknolojiler oluşturma ve özümseyebilme yolunda değerlendirebilmesini sağlamaktır. Eğitimde, bilimde, araştırma ve teknolojiye ileri olan ülkeler gerçek anlamıyla gelişmiş ülkelerdir. Herşey olduğu gibi teknoloji ve bilim de elbette dıştan alınabilir ama yalnızca dıştan alınma bilimle ve teknoloji ile yükselebilen, gelişebilen ülkelerin yine de bir eksiği kalır, çünkü ne kadar gelişselerde onlar bir anlamda dışa bağımlıdırlar. Elbette bilim araştırma ve teknoloji evrenseldir. Ama her evrensel olgu gibi o da bireylerin ve ulusların katkıları ile oluşan bir birikimdir. Bir ulus bu birikime ne kadar büyük katkıda bulunabilirse dünyada o kadar saygınlık kazanır ve bu alanda kendi gücünü ne kadar geliştirirse bağımsızlığını

da o kadar gerçek bir guvenceye kavuşturmuş olur. O bakımdan ben ülkemizde gelişmenin olduğu gibi bağımsızlığımızı güçlendirebilmenin de temel koşulunun bilimde, araştırmada, teknolojiyi oluşturma ve özümsemede ilerleme olduğuna güveniyorum.

Türkiye'nin sanayi potansiyeli dolayısıyla kalkınma potansiyeli görünenin, hele kullanılanın çok üstündedir. Fakat bunun ötesinde Türkiye'nin benim kanımca bir de bilinmeyen bilgi, göze görünmeyen bilgi ve araştırma teknoloji potansiyeli vardır. Bunu başta TÜBİTAK olmak üzere üniversitelerimizde ve kimi başka kurumlarımızda biraz dikkatle bakıldığında görmek mümkündür. Elimizin altındaki en büyük hazine her türlü doğal zenginliğinde üstünde ve o zenginliklerin en yücresi olan insan tarafından oluşturulan hazine Türkiye'de özellikle Cumhuriyet döneminin büyük katkısı ile oluşan bilime en büyük değeri veren ATATÜRK'ün önderliğinde ve açtığı aydınlık yolda oluşan bilgi araştırma ve teknoloji oluşturma özümseme potansiyelidir. Bu potansiyeli eş güdümlü olarak tam harekete geçirebildiğimiz zaman, Türkiye'nin gelişme sorunu kendiliğinden çözülmüş olacaktır. Buna bütün içtenliğimle inanıyorum onun için şimdi TBMM'deki görüşülmesi tamamlanmış bulunan 4. Beş Yıllık Kalkınma Planı'nın uygulanışı döneminde bilime araştırmaya ve teknolojiye hükümet olarak en büyük önemi vermek kararındayız. Şimdiden hükümette bulunduğu kısa süre içinde daha önce de belirttiğim gibi TÜBİTAK ile çok yararlı temaslarımız oldu, bu değerli kurumun kıvanç duyduğumuz kurumun eş güdümünde Türkiye'nin birbirinden kopuk, dağınık durumda bulunan araştırma ve teknoloji oluşturma özümseme olanaklarını bir araya getirmeye dayanışma içinde gelişmelerini ve topluma katkılarını desteklemeye kararlıyız bunun için hükümet olarak üzerimize düşen her şeyi yapmayı başta gelen ödevlerimizden biri göreceğiz.

Bir ülkenin gelişmesinde, bir toplumun kalkınmasında bilim, araştırma ve teknoloji başta gelen unsur olduğu gibi bilimde araştırmada ve teknolojiye ilerleyebilmenin başta gelen koşullarından biride benim düşünceme göre özgürlüktür. Gerçi, özgürlükten şu veya bu ölçüde yoksun bulunan toplumlarda elbette yer yer bilim ve teknolojiye araştırmada ilerlemektedirler. Ama, çoğu kez o toplumlarda yeni ufuklar açabilme olanakları sınırlı kalmaktadır. Çünkü, bilim bir bakıma insan düşüncesinin kendi vardığı sınırları aşabilmesidir. Bilim bir bakıma doğruluğu tartışılmaz sayılanlar tartışıla tartışıla oluşan ve ilerleyen bir olgudur. Onun için, doğruluğu tartışılmaz sanılanların bile tartışıla

bildiği, serbestçe, özgürce tartışabildiği bir toplumda ancak bilim gerçek atılımlar yapabilir.

Bilim kendi vardığı sonuçların doğruluğunu kanıtlayarak ilerlemez, bilim, kendi vardığı sonuçların doğruluğunu tartışa tartışa yeni ufuklar açabilir, ilerleyebilir. O nedenledir ki, bilimde ve teknolojide ilerleyebilmenin belki başta gelen koşulu özgürlüktür. Türkiye'nin özgürlük ortamını da herşeyden önce bilimde araştırmacılıkta ve teknolojide daha hızlı ilerleyebilmek için değerlendirmeye kararlıyız. Bu vesile ile değerli çalışmalarını ulusumuza güç katan ve k'vanç veren çalışmalarını dolayısıyla ve aynı zamanda insanlığın ilerlemesine değerli katkıları dolayısıyla bugün ödüllendirilen değerli bilimcileri yüce huzurunuzda kutlanm, saygılar sunarım.

EKONOMİYİ GÜÇLENDİRME PROGRAMI ÜZERİNDE İŞÇİ-İŞVEREN VE SANAYİCİ KURULUŞLARIYLA HÜKÜMETİN YAPTIKLARI ORTAK TOPLANTIYA İLİŞKİN OLARAK BAŞBAKANIN AÇIKLAMASI

15 Mart 1979

Ekonomiyi Güçlendirme Programı üzerinde, Hükümetin, Sanayi Odaları, işçi kuruluşları ve işveren kuruluşları temsilcilerine verdiği bilgilerden sonra, bugün, Başbakanlıkta yapılan toplantıya, Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Devrimci İşçi Sendikaları Konfederasyonu, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu ve Türkiye Sanayi Odaları Birliği Başkanlarıyla temsilcileri katıldılar. Başbakanın başkanlığındaki toplantıda, ilgili Bakanlar da bulundular.

Toplantıya katılan bütün kuruluşlar, ekonomimizin cesur kararlarla ve öncelikle ulusal güce ve olanaklara dayanılarak kısa sürede darboğazlardan çıkarılmasının hayati önem taşıdığı böyle bir dönemde, ilk kez bir araya gelmenin tarihsel önemini vurguladılar ve toplantı sonunda aşağıdaki açıklamayı yapma yetkisini bana verdiler:

Çetin dönemlerde ülkeyi esenliğe çıkarabilmek için bütün toplum kesimlerinin bir araya gelmesiyle ve dayanışmasıyla ulusal gücü seferber edebilmek, Türk Ulusunun bir yüce niteliğidir ve bağımsızlığımızın en sağlam güvencesidir.

Bugün de işçi ve işveren kesimleri ulusumuzun bu niteliğini ve yeteneğini bir kez daha kanıtama gereğinin bilinci içindedirler.

Ekonomiyi Güçlendirme Programının amaçları, kuralları ve temel ilkeleri konusunda Hükümetçe kendilerine daha önce verilmiş bilgileri bugün Türkiye'nin içinde bulunduğu koşullarda doğru ve uygun bulduklarını söyleyen kuruluşlar, kendi görüş ve önerilerini de Hükümete bildirdiler.

Hükümet, bu değerli görüş ve önerileri de özenle gözönünde tutacağını belirtti.

Kuruluşlar, uygulamanın, uygulamayla ilgili yaklaşımın ve ayrıntıların, en az Program metni kadar önem taşıdığını, o nedenle, Programın uygulanışını dikkatle izleyeceklerini ve uygulama sırasında veya önlemlerin ayrıntıları konusunda gerektiği zaman eleştiri ve uyarı haklarını yapıcı bir anlayışla kullanacaklarını bildirdiler.

Bu arada, özellikle, Programda da önemli ve önceliği belirlenen, üretimin arttırılması, ülkedeki üretim potansiyelinin tam değerlendirilmesi, dış ödemeler darboğazının hızla aşılması, enflasyona karşı etkin önlemler alınması ve istihdam sorununun çözülmesi, istikrar sağlanırken Türk ekonomisinin dinamizminden de yararlanılması ve gelir dağılımında dengenin gözetilmesi amaçlarında birleştiler.

Toplantıya katılan tüm kuruluşlar, temel görüşlerini saklı tutmakla beraber, ülkenin içinde bulunduğu koşullar altında, ekonomiyi darboğazlardan çıkarabilmek için asgari müştereklerde birleşme gereğine inandıklarını ve görüşmeler sonunda, bunun mümkün olabileceği görmekten duydukları kıvançlı belirttiler.

Kuruluşlar, işçi-işveren ilişkilerinin ülke ve toplum yararını ve demokrasi kurallarına uygun biçimde düzenlenmesi ve işsizlik sorununa etkin çözümler getirilmesi için gereken önlemleri birlikte görüşmek üzere de yeniden bir araya gelmeyi kararlaştırdılar.

Toplantıya katılan kuruluşların verdikleri yetkiyle ve onayları ile yaptığım bu açıklamadan sonra, bende, Hükümet adına, kuruluşların değerli başkanlarına ve temsilcilerine, bu tarihsel toplantıya olanak sağladıkları için ve zor zamanlarda Türk Ulusunun tüm gücünü birleştirme yeteneğini bir kez daha kanıtladıkları için şükranlarımı sunarım. Bu birlik ve dayanışma, tarih boyunca bir çok sefer olduğu gibi bu kezde önümüzdeki tüm engelleri ulusca aşmamızı sağlayacaktır inandayım.

BAŞBAKAN VE CHP GENEL BAŞKANI BÜLENT ECEVİT'İN EKONOMİYİ GÜÇLENDİRME PROGRAMIYLA İLGİLİ OLARAK YAPTIĞI KONUŞMA

Ekonomiyi güçlendirme adı altında 1979 yılında öncelikle kendi ulusal gücümüze dayanarak Türk ekonomisini darboğazlardan çıkarmak için, bir ulusal atılım yapmak üzere bir program hazırladık. Bildiğiniz gibi, bunun çalışmaları uzun zamandır sürüyor. Uzamasının nedeni uygulamayla ilgili ayrıntıların belgelerin önem taşıması. Zaten göreceğiniz gibi, çok geniş kapsamlı bir program. Bunun uygulamada her yönüyle birbiriyle tutarlı olması önem taşıyordu. Ayrıca, açıklandıktan hemen sonra uygulanmaya başlaması önem taşıyordu.

Bir de, bunun dışında, böyle bir programın gerçekleşmesine öncelikle katkıda bulunabilecek bazı etkin toplum kesimlerinin görüşlerinin alınması önem taşıyordu.

Bu nedenlerle program üzerindeki hazırlık biraz uzadı ve bugün kamuoyuna açıklanabilecek duruma geldi. İzninizle bu açıklamayı, Grubumuzun, değerli basın ve radyo-televizyon mensubu arkadaşlarımızın huzurunda yapıyorum.

Bugün yapacağımı açıklama Ekonomiyi Güçlendirme Programının daha çok genel çizgilerini verecektir. Fakat önümüzdeki günlerde gerek ben, gerek ilgili Bakan arkadaşlarım bu programın değişik yönleri hakkında ve uygulamalarına ilişkin olarak ayrı ve daha ayrıntılı açıklamalar da yapacağız.

Bu arada uygulamayla ilgili bildirimler, kararlar kısa sürede biribir ardından açıklanacaktır.

Bu programın hazırlanması sırasında Genel Yönetim Kurulumuzla görüştük, Grubumuz Üyesi bazı ekonomist arkadaşlarla görüştük ve Türk-İş, DİSK, Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu ve Türkiye Sanayi Odaları Birliği temsilcileriyle görüştük. Bu kuruluşların temsilcileriyle ayrı ayrı yaptığımız konuşmalardan başka birkaç gün önce hep birlikte yaptığımız ortak toplantı bildiğiniz gibi Türkiye tarihinde ilk kez yer alan bir toplantıdır. Bu toplantı son derecede olumlu sonuçlar verdi ve işçi, işveren ve sanayici kesimlerinin böyle bir programa, eğer uygulamada başarılı olursa ve umduklarını verecek olursa, geniş desteğinin beklenebileceğini bize göstermiş oldu.

Aslında ekonomimizi güçlendirmek ve darboğazlardan kurtarmak için bundan yıllar önce bir ulusal atılıma girişilmesi gerekiyordu. Çünkü hep söylediğim gibi, 1973 yılında petrol fiyatlarında başlayan büyük artıştan sonra, hemen bütün dünya ülkeleri, o arada en varlıklı bazı ülkeler bile, hatta zengin petrol üreticisi ülkeler bile ekonomilerine çekidüzen verme, hatta ekonomilerinde köklü yapısal değişiklikler yapma gereğini duymuşlardı.

Buna karşılık, Hükümetimiz işbaşına gelinceye kadar Türkiye'de böyle bir gereksinme, ülkeyi yönetenlerce duyulmamıştır, o yönde hiçbir adım atılmamıştır. O yönden de başka birçok ülkeler dünya bunalımına karşın, ekonomilerine çekidüzen verirken, Türkiye geride bıraktığımız yıllarda sorunlarını sürekli ertelemiştir. O yüzden de bu sorunların çözümü giderek güçleşmiştir ve 1977 yılının ikinci yarısından itibaren artık bu sorunların ağırlığı gözlerden, toplumdaki saklanamaz duruma gelmiştir.

Esasen, benim kanımcıca, 1977 yılında Adalet Partisinin seçimleri erkene almak istemesinin başlıca nedeni, 1977'nin ikinci yarısından itibaren, yani normal zamanında yapılacak genel seçimden önce artık ekonomideki darboğazların ertelemelerle, sorumsuzca ertelenmelerle bile gözden saklanamayacak boyutlara varacak olmasıydı. Biz uzun bir seçim kampanyasının Türk demokrasisini o günkü koşullar altında tehlikeye düşüreceği gibi vatanseverce ve demokrasiye bağlılığımızın gereği olan bir anlayışla seçimlerin öne alınmasını kabul ettik. Fakat Adalet Partisinin seçimleri öne almak istemesinin nedeni, sadece kendi hükümetlerinin sorumsuzca tutumları nedeniyle ekonomide ertelenen ve ertelendikçe büyüyen sorunların kaçınılmaz duruma gelen sonuçlarını seçimlere kadar gözden bir ölçüde saklayabilmektir. Fakat 1977 Eylül'ünden itibaren de, bildiğiniz gibi, bu darboğaz, ağırlaşmış sorunlar toplumdaki saklanamaz duruma geldi ve bunların acı sonuçları bir bir ve birdenbire ortaya çıkmaya başladı.

Biz bu gecikmiş ve geciktikçe büsbütün güçleşmiş atılımı bu yıl Ulusumuzun büyük gücüne güvenerek başlatıyoruz. Aslında geçen yıl atmaya başladığımız adımlar ve aldığımız bazı sonuçlar vardır ve bunlar ekonomimizin böyle bir atılımı başarıya ulaştırabilmek için küçümsenemeyecek ölçülerde olduğunu, ekonomik olanaklarının böyle bir atılımı başlatabilmek ve başarıya ulaştırabilmek bakımından küçümsenemeyecek ölçülerde olduğunu göstermiştir.

1978 başında, geçen yıl başında Hükümetimiz kurulduğunda Türk ekonomisini, kısaca özetlemek gerekirse, şöyle devralmıştık: Sanayide

üretim çok büyük ölçüde düşmüştü, dışsatımımız petrol dışalımımızı bile zor karşılayacak düzeyde gerilemişti, yatırımlar duralamıştı, gelişme hızı gerileyerek % 4'e kadar inmişti, enflasyon hızı olağanüstü boyutlara varmıştı. Üretim düşüklüğü dolayısıyla ve dışalım zorlukları dolayısıyla bozulan sunuistem dengesi enflasyonun önlenmesini, enflasyon hızının kesilmesini giderek güçleştirecek ölçülere varmıştı. Türkiye Cumhuriyeti tarihinin en zor borç yükü altına girmişti. Bu biriken borçların toplamı 12 milyar doları aşıyordu ve bunun yaklaşık yarısı da hemen ödenmeğe başlaması gerekli, hatta bir kısmı gecikmiş kısa vadeli, çok kısa vadeli ve ağır koşullu borçlardı. Öte yandan, işsizlik topluma ciddi sosyal ve siyasal sorunlar yaratabilecek boyutlara ulaşmıştı.

Ekonomiyi bu koşullar ve güçlükler altında devralmış olmamıza karşın ve Hükümeti kurduğumuzda döviz rezervlerimizin tümüyle tüketilmiş olmasına karşın, 1978 yılında, bildiğiniz gibi, Türkiye'ye temel mallar bakımından kıtlık çektirmedik. Bazı dıştan alınan girdilerde darlık oldu. O yüzden üretim düşüklüğü bazı sektörlerde sürdü. Ama buna karşılık akaryakıt gibi, gübre gibi, şeker gibi, yağ gibi temel gereksinme maddeleri bakımından ülkede, istisnai bir-iki günlük sıkıntılar dışında, herhangi bir darlık çekilmedi.

Öte yandan, sanayi üretimindeki büyük düşüklük sürdüğü halde, dışsatım gelirlerinde önemli bir artış oldu. Yıl sonuna vardığımızda, bildiğiniz gibi, dışsatım gelirlerindeki artış 1977'ye göre % 30'un üstüne çıktı. İlk kez geçen yıl Türkiye'de Devletin ve ekonominin çarkları dışsatıma yönelik olarak dönmeğe başladı. Türkiye'de uzun yıllardan beri şuna alışılmıştı: Dışarıya Hükümet üyeleri gittikleri vakit veya başka Hükümet heyetleri gittikleri vakit, bunlar genellikle borç ararlardı, kredi ararlardı. Oysa biz, kredi aramaktan, borç aramaktan çok pazar aramak üzere dışarıya açıldık. Türk ürünlerine yeni dışsatım olanakları aramak üzere dışarıya açıldık. Karşılaştığımız bürokratik engelleri, mevzuatla ilgili engelleri, ilgili Hükümet üyeleri olarak tek tek bu engellerin üstüne yürüyerek aşmaya çalıştık. Bunu büyük ölçüde başardık.

Temel mallar bakımından ve dışsatım bakımından geçen yıl sağlanan bu olumlu sonucun dışında, ayrıca girdisi bakımından dışalıma dayalı olmayan sanayi sektörleri kesimlerinin hemen tümünde küçümsemeyecek üretim artışları da sağlandı. Girdi bakımından büyük ölçüde dışa bağımlı sanayi dallarının üretimindeki duraklama veya düşüş sür-

dü ama girdi bakımından büyük ölçüde içe, iç kaynaklara dayalı sanayi dallarında ya üretim düşüşü durdu veya üretimde artış sağlandı.

Öte yandan yine geçen yıl büyük mali ve ekonomik zorluklara karşın, çalışanların yani işçilerin ve kamu görevlilerinin aylık gelirlerinde, köylülerin gelirlerinde, emeklilerin gelirlerinde önemli artışlar sağlandı. Çünkü açıklamamda da belirttiğim gibi, bir yılda son yaptığımız gelir artışlarıyla birlikte kamu görevlilerinin aylıklarında ortalama % 70 yükseliş sağlandı, kamu görevliliğinden emekliye ayrılanların aylıklarında ortalama % 60 yükseliş sağlandı. Ayrıca, işçi emekli aylıkları artırıldı ve bir süre önce Meclislerden geçmesini sağladığımız BAĞ-KUR Yasası değişikliğiyle de, esnaf ve sanatkârların emekli aylıklarında önemli yükselmeler olanağı sağlandı. Bunun dışında, köylülerimizin ve çiftçilerimizin gelirlerinde destekleme alımı yoluyla ortalama % 37,5'a varan bir artış sağlandı.

Bütün bunlara karşılık, geçen yıl dış yardım beklentileri gerekenin çok altında gerçekleşti. Daha doğrusu, geçen yıl dış yardım beklentilerinin gerekenden çok aşağı bir düzeyde gerçekleşmiş olmasına karşın, biz 1978'de Türk ekonomisinde saydığım başarıları sağlamak olanağını bulabildik.

İlk kez bu yıl başlarında bazı temel maddelerde bir süre için darlıklar görüldü. Bunlardan biri, bildiğiniz gibi, petrol ve genellikle akaryakıt alanında oldu. Bunun nedenleri, daha önce açıkladığım gibi şunlardır:

Birincisi, İran'da üretim durması sonucu dünyada büyük bir petrol darlığı ve bazı petrol alımlarında fiyatların aşırı ölçüde yükselmiş olmasıydı. Üstelik biz, yılbaşında vadesi gelmiş bazı büyük Devlet borçlarını derhal ödemek zorundaydık. Bu da bizim o dar dünya koşulları içinde gereken ölçüde akaryakıt sağlayabilmemizi çok zorlaştırıyor, bazen de olanaksız kılıyordu, yeni bağlantılar yapmamızı güçleştiriyordu. O arada, bildiğiniz gibi, İPRAŞ da onarıma alındı. Fakat bütün bu darboğazları kısa sürede aşmayı ve piyasaya yeterince akaryakıt sağlayabilecek noktaya varmayı başardık.

Bunun dışında, sigara konusundaki darlık tabii hepimizi çok üzdü. Bunun temel nedeni, sigara fabrikaları yapımının yıllarca geciktirilmiş olmasıydı. O yüzden Türkiye 1976'dan itibaren bir yabancı ülkede de sigara yaptırmak gibi içimize zor sindirilecek bir duruma sürüklenmişti. Öte yandan, tüketim sürekli artıyordu. Tüketimin artışı karşısında eski dış bağlantılar yetersiz kaldı, yeni dış bağlantılar yapılması zorunda kalındı. Bu arada kendi sigara üretimimizde bazı ciddi aksaklıklar

ortaya çıktı. Sayın Bakan ile birlikte bunları son haftalarda incelediğimiz vakit, muhtemelen bir takım engellemelere de dayanan ciddi darboğazlar olduğunu gördük. Bunlara karşı ve dışalım ile ilgili olarak tek-rar önlemleri aldık ve bu ayın sonlarında Türkiye'de sigaranın bollan-ması güvence altına alındı.

Öte yandan, zam beklentileri, fiyat ayarlamaları beklentileri dola-yısıyla aslında bol olarak bulunan bazı mallar, genellikle böyle dönem-lerde kaçınılmaz duruma geldiği gibi, toplanmaya başladı. Örneğin bol şekerimiz bulunduğu halde, bu stoklama yüzünden yer yer şeker darlı-ğı görüldü. Bol yemeklik yağımız bulunduğu halde, gene stoklama yü-zünden, fiyat düşüklüğü ve sınır dışına kaçınılma yüzünden yemeklik yağ konusunda da yer yer sıkıntılar görüldü bu yıl. Fakat, şimdi yeni fiyatlar açıklanmasından sonra bu yapay sıkıntılar da tümüyle ortadan kalkmış olacaktır.

Üretim düşüklüğüne karşın, sevinerek görüyoruz ki, bu yılın ilk iki ayında da, dışsatım gelirlerimizdeki artış hızı devam etmektedir, gele-cek için bize umut verecek ölçüde devam etmektedir. Son birkaç gün içinde açıklanan ve artık sonuçlanan yeni fiyat düzenlemeleriyle Türk ekonomisinde gerek ekonomimiz, gerek sosyal yaşamımız bakımından büyük önem taşıyan kamu kesimine sağlıklı kaynaklara dayanarak ye-ni atılımlar yapabilme, yatırımlarını hızlandırarak sürdürebilme, üretim kapasitelerini daha yüksek düzeyde kullanabilme olanağını sağlamış olduk. Aynı zamanda bazı temel maddelerle ilgili olarak ortaya çıkan çift fiyat olgusunu giderme olanağını elde ettik. Çünkü, bildiğiniz gibi, çift fiyat dar bir zümreye haksız kazanç elde etme olanağını, vergi ka-çırma olanağını sağlıyordu ve bunun sıkıntısını da kamu sektörü, sana-yiciler ve halk çekiyordu.

Sonuçlanmış bulunan bu yeni fiyat düzenlemelerinden sonra bize düşen görev, bu yeni fiyatlarla kamu kesimine, Devlet sektörüne sağla-nan gücü, sağlanan sağlıklı kaynağı iyi kullanabilmektir. Bunun için, Hükümet olarak elimizden gelen çabayı göstereceğiz. Hazırlamış oldu-ğumuz Ekonomiyi Güçlendirme Programının bazı bölümlerinde bu amaca yöneliktir.

Dünya ekonomik bunalımının ve dünyadaki ekonomik gelişme-lerin kendi ekonomimizi ne biçimde ve ne ölçüde etkilediğine dair dün basın toplantısında bazı örnekler vermiştim. Bunları huzurunuzda yine-lemek isterim. Geçen yıl dışsatım gelirlerimizi % 30'un üstünde arttır-mış olmamıza karşın, dışsatım gelirlerinde sağlanan bu artışın tümüne

yakını dünya petrol fiyatlarında yeni yer alan yükselmeler dolayısıyla petrol dışalımına gidecektir. Biz geçen yıl dışarıdan 2 milyar 288 milyon dolar elde ettik. Fakat bu yıl eğer akaryakıt tüketimimizi kısmazsak ve dünyadaki petrol fiyatları da bugünkü düzeyinde kalırsa, petrol dışalımına 2 milyar 200 milyon dolar ödemek zorunda kalacağız. Yani, petrol dışalımını karşıladıktan sonra dışarıdan gelirlerimizin geçen yıla göre ancak 88 milyon doları elimize kalmış olacak. O nedenle, bu yıl dışarıdan geçen yılın üstünde de bir atılım yapmak zorundayız ve döviz kazanmak için dışarıdan dışı alanlardaki gücümüzü de yeni atılımlarla büyük ölçüde arttırmak zorundayız. Hazırladığımız Ekonomiyi Güçlendirme Programının temel nedenlerinden ve amaçlarından biri de bu olmaktadır.

Yeni fiyat yükselmeleri bazı alanlarda, bazı dallarda kamu sektörünün, kamu sektöründeki kuruluşların açığını kapatmakta ve onlara yeni yatırım olanakları sağlamamaktadır. Ama, bazılarındaki sosyal düşüncelerle zarar, açığı Devlet olarak, Hazine olarak üstlenmeyi sürdürme gereğini duyduk. Örneğin, yine dün açıkladığım gibi, şeker fiyatlarının yükseltilmiş olmasına karşın, şeker sanayinin Devlet için zararında 15 milyar liradan ancak 8 milyar liraya inmiş olacaktır. Böylelikle yurttaşlarımız bir kilogram toz şeker eskisine oranla 4 lira daha fazla para ödemiş olacaktır, ama o toz şekerin kilogramına Devlet de ayrıca destek olarak yaklaşık 8 lira ödemiş olacaktır. Yine gübre sanayimizin bu yılki zarar beklentisi 15 milyar lirayı bulduğu hâlde, geçen yıl olduğu gibi bu yıl da gübre fiyatlarında bir yükselme yapmamayı düşündük. Bu da aslında köylümüze, çiftçimize taban fiyatları dışında, destekleme alımları dışında 15 milyar liralık bir Devlet desteği anlamını taşımaktadır.

Geçen yıl bize söz verilen ve bir umut konusu yapılan dış yardım beklentilerinin gerekli ölçüde gerçekleşmediğini söylemişim. Gerçi bu arada bazı borçlarımızın ertelenmesi yolunda olumlu adımlar atıldı ve yıl boyunca da 700 milyon dolara yakın program kredisi, yani girdi alımı için kullanılacak kredi sağlandı. Sağlanan proje kredileriyle birlikte geçen yıl sağlanan toplam yeni kredi, uygun koşullu kredi tutarı 2 milyar liraya yaklaştı. Fakat, bizim asıl gereksinmemiz temel girdiler dışalımını için kredi bulabilmektir. O ise, 700 milyon doların altında kaldı ve yıl boyunca kaldığı için de ekonomimize geçen yıl başında vermemiz gereken hızı verebilme olanaklarını bize sağlamadı. Bu yıl, bildiğiniz gibi, Türkiye'ye kredi anlamında dış yardım sağlama bakımından dostlarımız arasında yeni bazı girişimler var, ama bu girişimlerin

ne ölçüde sonuç vereceğini bilmiyoruz ve artık bunlara umut bağlamayı da doğru bulmuyoruz. Onun için öncelikle kendi ulusal gücümüze dayanan, bu ulusal gücü bütün potansiyeliyle harekete geçiren bir Ekonomiye Güçlendirme Programı benimsemenin ve uygulamanın tek kuruluş yolu olduğunu düşünmüyoruz. Gerçi, çağımızda hiçbir ülke ekonomik bakımdan kendi kendine tam yeterli olamaz. Fakat, kendi kendimize yeterli olma oranını olabildiğince yükseltmek için tüm ulusal gücü seferber etme gerektiği kanısındayız, olanaklarımızı o yönde zorlayacağız.

Ekonomimizin bir gereksinmesi istikrar ve başka bir gereksinmesi de, canlılıktır, dinamizmdir, atılım gücüdür. Ekonomik bunalım dönemlerinde, hızlı enflasyon ve büyük darlık dönemlerinde istikrardan genellikle bir çeşit durgunluk anlaşılır. O bakımdan istikrar gereksinmesiyle canlılık, dinamizm, atılım gereksinmesi bir bakıma çelişki gibi görünür. Biz bu çelişkiyi de göğüslemek ve elden geldiğince gidermek zorundayız. Uluslararası Para Fonu gibi bazı etkin uluslararası kuruluşlar genellikle ekonomisi bunalıma girmiş, darlığa ve darboğaza girmiş ülkelerden durgunluk anlamında istikrar beklerler. Oysa biz şunu dünyaya ve Uluslararası Para Fonu gibi kuruluşlara anlatmaya çalışıyoruz ki, Türkiye'nin kendine özgü koşulları içinde durgun bir istikrara katlanma olanağı yoktur. Bu bir siyasal tercih olarak benimsense bile, olanaksızdır. Türkiye'nin öyle bazı özellikleri vardır ki, Türk ekonomisi durursa çöker. Çünkü, bir kere nüfus artış hızımız yılda % 3'e yaklaşmaktadır. O hâlde yerimizde durabilmemiz, yerimizde ayakta durabilmemiz için bile en az yılda % 3 gelişme hızı sağlıyabilmemiz gerekir. Gelişmiş, varlıklı ülkeler ölçütleriyle yıllık % 3 gelişme hızı çok yüksek bir gelişme hızı sayılabilir, ama Türkiye için asgari gelişme hızıdır, yerinde düşmeden durabilmek, çökmeden durabilmek için gerekli gelişme hızıdır.

Öte yandan, Türkiye'nin gelişme hızını ekonomik açıdan ve sosyal açıdan gereken ölçüde sürdürebilmesi için, bazı altyapılarını gecikmeksizin yeterli bir düzeye yükseltmesi gerekir. Örneğin, üretimde kapasiteyi daha iyi bir yere kullanabilmemiz için, enerji üretimini arttırmamız gerekir, sulama alanlarını genişletmemiz gerekir. Dışsatım gelirlerimizde geçen yıl yaptığımızın daha üstünde artış alabilmek için liman kapasitemizi, depolama kapasitemizi, bazı alanlarda ulaştırma, taşıma kapasitemizi arttırmamız gerekir. Bu nedenlerle Türkiye altyapı bakımından da bir duralama devrine girmeyi göze alamıyacak durumdadır.

Ayrıca, Türkiye'nin hem ekonomisini ayakta tutabilmesi, hem bağımsızlığını ve dünyadaki saygınlığını, güvenilirliğini koruyabilmesi dış borçlarını makul süreler içinde ödeyebilmesine bağlıdır. 12,5 milyar dolara varan bir dış borç yükünü taşıyabilmemiz ve bu dış borçları zamanında ödeyebilmemiz ise, en azından dış satıma yönelik alanlarda üretimlerimizi ve yatırımlarımızı hızla arttırmamıza bağlıdır. Bir yandan bize "Borçlarınızı zamanında ödeyeceksiniz, bir yandan da üretim artışı, yatırım artışı sağlayacak önlemler almayacaksınız" demek, bu iki isteği birden ileri sürenleri çelişkiye düşürür. Bizim kendimizin böyle bir çelişkiye düşme niyetimiz yoktur. Biz tersine istikrarla dinamizm arasındaki çelişkiyi gidermek; hem ekonomide istikrar sağlamak, hem artan bir dinamizm, canlılık sağlamak, geçen yıl bir uluslararası toplantıda kullandığım deyimle "dinamik istikrar" sağlamak zorundayız. Durgun istikrar, statik istikrar değil, dinamik düzenli bir istikrar sağlamak zorundayız.

Ekonomiyi Güçlendirme Programımızı geçen yıl hazırlanan Plan Stratejisindeki sistematige uygun bir sistematik içinde hazırladık. Önce yöneleceğimiz amaçları belirttik. Bir kere hareket noktamız, dediğim gibi, hem istikrar hem dinamizm. Amaç olarak da başlıca altı noktayı saptadık: Birinci amaç dış ödemeler darboğazının aşılması, ikincisi fiyat artış hızının kısılması, üçüncüsü üretimde kapasite kullanımının ve verimliliğinin artırılması. Elbette yeni yatırımlar da yapacağız, fakat yeni yatırımlardan önce varolan kuruluşların üretimde kapasite kullanımını gereken düzeye yükseltebilmemiz, ekonomimize önemli bir güç katmış olacaktır. Dördüncüsü tüketimin artış hızının kısılması ve artan tasarrufların ekonomik veya toplumsal açıdan öncelikli alanlara yöneltilmesi. Beşinci amaç başlamış veya yeni yapılacak yatırımlarda ekonominin darboğazlardan çıkışını kolaylaştırıp hızlandırıcı alanlara öncelik verilmesi. Burada bunun gereği olarak, gösterişçi bir yatırım politikası değil, fazla iddialı bir yatırım politikası değil, ama ekonominin darboğazlardan çıkışını hızlandırmak ve kolaylaştırmak için hangi alanlarda yeni yatırımlara öncelik vermek gerekiyorsa, hangi alanlarda başlamış yatırımları hızlandırmak gerekiyorsa, o alanlarda yatırım gücümüzü yoğunlaştırmamız bir temel amaç olacaktır. Altıncı amacımız da, bütün bu yukarıda saydığım amaçlara ilerlerken, gelirlerin dengelenmesi ve işsizliğin azaltılması olacaktır.

Bu altı amaç doğrultusunda ilerlerken de, altı temel kurala bağlı kalmaya özen göstereceğiz.

Bunlardan biri, ivedi sorunlar çözülürken Kalkınma Planı Stratejisinin genel doğrultusuna bağlı kalınmasıdır. O genel doğrultu da Parti

Programıyla ve Hükümet Programıyla uyumlu olduğuna göre, aynı zamanda ivedi sorunları çözerken, bir Ekonomiyi Güçlendirme Programı oluşturur ve uygularken, yalnız Kalkınma Planı Stratejisinin değil, Hükümet ve Parti Programlarının da genel doğrultusuna bağlı kalmak başta gelen kuralımız olacaktır.

İkinci kural, ulusal ekonominin kendi dinamiğine ters düşmeyen, onu değerlendirip, yönlendiren politikalar izlenmesi olacaktır. Bundan kasdımız şudur: Türk Ekonomisinin kendine özgü bir dinamiği vardır. En güç koşullar altında bütün olanaklarımızın tükendiğinin sanıldığı bir noktada bile, toplumun Türk ekonomisinin o kendine özgü dinamiği ekonomiyi yürütebilmektedir. Biz, Devletin kontrolü dışında çıkıp çalışıyor diye bu dinamiğin karşısına çıkmayacağız, bu dinamik nedir onu teşhis edeceğiz ve o dinamiği -tabiri caizse- başıboş koşan bir atı yakalayıp üstüne sıçrar ve dizginleyip belli bir yöne sürer gibi yönlendirmeye çalışacağız.

Örneğin, dövizimiz tükendi diyoruz ve gerçekten resmen dövüzümüz 1977'den beri tükenmiştir. Bu yüzden Türk sanayii yeterince girdi dışalım yapamıyor diyoruz, ama Türkiye'ye girdi geliyor ve Türk dövizlerine dayanarak geliyor, örneğin işçilerimizin dövizlerine dayanarak geliyor. Demek ki Türk ekonomisi kendine özgü bir dinamik içinde bunun yolunu buluyor. O yolu biz Devlet olarak değerlendirmeye, bunun çözümlerini bulmağa çalıştık. Resmi yazılara baktığımızda bizim Suriye'yle, Irak'la, İran'la dış ticaret ilişkilerimizin çok düşük düzeyde olduğu görülür. Ama gerçekte, belki de en çok dışsatımı o ülkelere yapıyoruz ve o ülkelerden de bir hayli dışalım yapıyoruz. Bu da Türk ekonomisinin kendine özgü dinamiği içinde, ama Devletin kontrolü dışında, yasalar dışında ortaya çıkan ve süren bir olgu. O halde biz bu dinamiği, o dinamiğin kurallarını teşhis edip, onu Devlet kontrolü altında, Devlet ve toplum yaranna değerlendirmek istiyoruz. Örneğin, daha önce de değindiğim gibi, yasalara, kurallara uygun bir sınırlı ticareti yoluyla, bu dinamiği arttırarak sürdürüelim diyoruz. Öyle bir düzen kuralım ki, sınır bölgelerinde yaşayan veya sınır ötesi ülkelerle anlaşabilirsek işleteceğimiz sınır ticaretinde başlıca işleri üstlenecek olan sınır bölgeleri halkımızın çıkarını, kaçakçıların çıkarıyla çelişir hale gelsin ve sınır bölgeleri halkı kaçakçılığa karşı Devletten daha etkin bir güç durumuna kendiliğinden gelsin.

Öte yandan, ülkemizde halkın güvenli bir yatırım olarak ve eve, ocağa yuvaya verdiği geleneksel önemin sonucu olarak, arsaya ve konuta parasını yatırma eğilimi bilinen bir şeydir. Bu, Türk toplumunun

belirgin bir özelliğidir. Ama bu alanda Devlet gerekenleri yapmadığı veya yapmadığı için arsa, konut ve kira büyük spekülasyon konuları olmaktadır. Oysa Türkiye'de halkın konut alanında da kendine özgü bir dinamizmi var. Köyden gelen halk, şehirde kendi başına, hiçbir ustaya, mühendise başvurmadan sapaşağlam evini yapar. Bazı illerimizden gelen eğitimi olmayan yurttaşlarımız, Ortadoğu ülkelerinde ancak büyük yabancı firmaların yapabileceği büyüklükte ve sağlamlıkta binalar yapar, bunun teknolojilerini oluşturmuştur. Bu dinamik var toplumda. O halde bu dinamiği Devletin denetimi, gözetimi dışında bırakmalıyım, Devletin gözetimiyle ve desteğiyle spekülasyonu önleyecek ve topluma yararlı olacak biçimde değerlendirelim.

Ulusal ekonominin kendi dinamiğine ters düşmeyen, onu değerlendirip yönlendiren politikalar izleme kuralımızı da bu gibi birkaç örnekle açıklamış oluyorum. Tabii toplumda bunun daha başka örnekleri de var.

Bir başka kural, ekonomik bağımsızlığımızın güçlendirilmesi.

Dördüncü kural, kaynaklarla harcamalar arasında denge kurulması ve kaynakların bu denge içinde en verimli biçimde kullanılmasıdır. Bununla bağlantılı olarak beşinci bir kural, savurganlığın önlenmesi ve altıncı kural da bütün bu amaçlara yürürken, bu kurallara bağlı kalırken, toplumsal adaletin gözetilmesi olacaktır.

Şimdi saydığım altı kural doğrultusunda nasıl araçlar ve politikalar düşünüyoruz, bunları ana çizgileriyle bugün sizlere ve kamuoyuna sunacağım. Ayrıntıları çok uzun olacağı için, bunları, dediğim gibi, önümüzdeki günlerde birbirini ardından açıklayacağız.

Birinci amaç, bildiğiniz gibi dış ödemeler darboğazının aşılması. Bu amaca doğru ilerlerken kullanabileceğimiz, değerlendirebileceğimiz dokuz araç bulunuyordu. Bu araçlardan birincisi dışsatımın artırılması, ikincisi dışarıya hizmet sunumunun (müteahhitlik-mühendilik hizmetleri sunumunun) ülkeye döviz kazandıracak biçimde artırılması, Üçüncüsü yurt dışındaki işçilerimizin dövizlerinin daha düzenli ve daha yüksek düzeyde yurda gelmesinin sağlanması, dördüncü araç dış kredi olanaklarının iyi kullanılması, beşinci araç yabancı sermayeden gereğince yararlanılması, altıncı araç turizm, yedinci araç dışalımın düzenlenmesi, sekizinci araç kambiyo düzenlemesi, dokuzuncu araç döviz tasarrufu.

Bu alan, yani dışödemeler darboğazını aşma yolunda uygulanacak politikalar, hayati önem taşıdığı için, bunların -vaktinizi almak pahasına- şimdiden bir ölçüde ayrıntılarına girmeyi doğru buluyorum.

Demiştım ki, bu amaca doğru ilerlerken, araçlardan biri dışsattımın arttırılmasıdır. Bunun için şu politikaları ve önlemleri düşünüyöruz. (Tabii başka bazı önlemler de var, bunları ayrıntılara girmek için sırası geldikçe açıklayacağız.)

Bir kere dışsattım olanağı bulunan ve kendi ekonomimiz, toplumumuz için hayati önem taşımayan tüketim maddelerinin veya girdilerinin ya da sanayimiz için girdi niteliği taşımayan sanayi ürünlerinin iç tüketimi caydırılacak, bazı maddelerde bu caydırma belli maddelerin, belli ürünlerimizin tümüyle dışsattıma yöneltilmesine kadar varabilecektir. Eğer yurttaşlarımızın sağlığı bakımından zorunlu değilse, kendi sanayimiz bakımından, ekonomimiz bakımından zorunlu değilse..

Öte yandan döviz tahsislerinde dışsattıma yönelik üretim yapan veya önemli döviz tasarrufu sağlayan kuruluşların gereksinmelerine öncelik verilecektir. Yani dışsattım olanağı bulunmayan ama yeterli üretim yapmazsa dışalım döviz ödemek zorunda kalacağımız bir sanayi dalının girdi dışalımına da tıpkı dışsattıma yönelik sanayilerde olduğu gibi öncelik verilecektir. Bunun tipik bir örneği, gübre sanayiidir. Eğer gübre sanayiinin dıştan alınan girdisine zamanında yeterli döviz sağlanamazsa birkaç ay sonra mamul gübre ithali için çok daha fazla döviz ödeme gereksinmesi ortaya çıkmaktadır.

Bir başka önlem, dışa satılabilir mallar üreten sanayilere, girdileri için, girdi alımları için döviz tahsisiyle işletme ve yatırım kredileri sağlanmasının belli oranlarda dışsattım koşuluna bağlanmasıdır. Bu önlemlerle dışsattımda özendirici önlemler aşamasından bir adım daha ileriye giderek, bir ölçüde zorlayıcı önlemler aşamasına gelmiş bulunuyoruz. Bunun aslında bir başka yararı ve kendi içinde denge sağlayıcı bir yönü de vardır. Şöyle ki, Türkiye'nin kendine özgü bazı nedenlerle yerli sanayilerimizden pek çoğu için iç pazar son derece çekicidir, iç pazar olağanüstü kâr olanakları sağlamaktadır, kapitalist ülkelerin ölçütleriyle olağanüstü kâr olanakları sağlamaktadır. Bazı sanayilerde bu kâr olanağı ekonomide darlık arttığı oranda artmaktadır. Bu büyük bir adaletsizliktir. Aynı zamanda sanayimizin dışsattıma kendiliğinden yönelebilmesini büyük ölçüde olanaksız kılmaktadır. İçerde bu kadar büyük kâr olanağı varken, dışarda dünya ölçüleriyle makul kârlara razı olunmasını beklemek haksızlıktır, daha doğrusu gerçekçi değildir. Böyle olunca da, dışsattımın, sanayi ürünleri dışsattımının özendirici önlemler alınarak, sadece o yoldan arttırılması Türkiye için giderek astarı yüzünden pahalı bir yaklaşım durumuna gelmektedir.

Şimdi biz ne düşünüyoruz? Dışa satılabilir mallar üreten sanayicilere diyeceğiz ki, "Sizin girdileriniz için döviz alabilmemiz veya bankalardan işletme ya da yatırım kredisi alabilmeniz, en az şu miktarda malı dışa satmanıza bağlıdır." Yani, 1978'e kadar süregelen yanlış uygulamada olduğu gibi "kendi dövizini kendin bul" değil, "nereden bulursan bul" değil, "kendi dövizini kendin kazan" diyeceğiz sanayicilere ve böylelikle iç pazardan elde edilen aşırı kârla, dış pazara yönelindiği zaman sağlanabilecek düşür kâr arasında kendiliğinden bir dehe oluşacak. Hatta bazen öyle olabilir ki, sanayici malını dışarıya zararına satmak zorunda kalabilir dış fiyatlar daha düşük olduğu için. Ama içerde belli bir oranın üstünde kâr sağlayabiliyorsa, diyebiliriz ki bu ikisi birbirini dengeler. Böyle bir denge yoksa, bu saydığım önleme, özendirici, destekleyici önlemleri eklemeyi de elbette sürdüreceğiz.

Hatırlayacaksınız, geçen yıl İzmir'de, Ege Bölgesi Sanayi, Ticaret Odalarıyla ve Borsalarıyla yaptığımız toplantıda sanayi ve ticaret alemi temsilcilerimiz büyük bir açık sözlülükle bunu bize önermişlerdi. Türkiye'de sanayii dışsattıma yöneltmek için yalnız özendirme yetmez, aynı zamanda zorlayacaksınız demişlerdi. Bunu çok yurtseverce bir davranış, yaklaşım olarak değerlendirdik ve bu kez bu düşüncemizi açıkladığımızda da, Sanayi Odaları temsilcilerimizden hiçbir olumsuz tepki gelmedi.

Yine dışsattım yoluyla döviz gelirimizi arttırma bakımından bir başka önlem, eğer yüksek nitelikte bir Türk malını dışarıya iyi olanakla satma olanağı varsa, o mal, zorunlu bir tüketim maddesi olsa bile, olanak bulunan durumlarda onu dışa satacağız, daha düşük niteliklisini ve daha ucuzunu dışardan alacağız. Şimdiye kadar ne oluyordu? Bir sanayi ürünü için dışardan uygun bir pazar bulunuyordu. O pazara yönelmek istediğinde sanayi kuruluşu, ilgili makamlar diyordu ki, "Bu senin ürettiğin mala iç pazarda da gereksinme var, onun için dışarıya satamazsın." Kuruluş ısrar ediyordu, "benben biraz daha düşük niteliklisini, çok daha ucuzunu dışardan getirtebilirim diye. O zaman başka resmi kuruluşlar diyorlardı ki, "Kural olarak, içerde yeterince üretilen bir mal dışardan alınmaz." Böylelikle birçok ülkenin darlık zamanlarında başvurduğu bu olanak Türkiye'de değerlendirilemiyordu. Bunu da değerlendireceğiz.

Öte yandan kamu kuruluşlarımıza, belli dışsattım hedefleri vereceğiz. Gerçekçi hesaplara dayanan iddali hedefler olacak bunlar ve kamu sektörümüzdeki işletmeleri bu hedeflere ulaşmaları için her olanağı kullanarak zorlayacağız. Bunun için etkin yaptırımlar kullanacağız ve

o hedefleri aşan kuruluşların, tüm mensuplarını, çalışanlarını, yöneticilerini de belli ölçüler içinde ödüllendireceğiz. Bunların ölçülerini saptamış bulunuyoruz şimdiden. Yani hangi kamu kuruluşuna ne kadar dışsatım hedefi verileceği, o hedef aşılsa ödüllemenin ne ölçüde, nasıl yapılacağı şimdiden kuruluşlar temeli üzerinde hazırlanmış bulunuyor.

El sanatlarının iç tüketimini caydırıp, bunların dış pazarlamasına ağırlık vereceğiz. Bunun için bir kurumsal düzenlemeye gideceğiz. Kamu sektörüyle özel sektörün ortaklaşa katılacakları bazı ortak dışsatım ve dışalım kuruluşları kurmayı düşünüyoruz. Bunun bildiğimiz ve incelediğimiz en başarılı örnekleri Finlandiya'da bulunuyor. Finlandiya'da değişik üretim dallarıyla ilgili üç kuruluş var. Tüm kamu kuruluşları ve özel kuruluşlar veya bunların bütününe yakını dışsatımlarını bu kuruluşlar aracılığıyla yapıyorlar, zorlama olmaksızın yapıyorlar. Çünkü, en büyük bilgi birikimi, pazarlama bilgisi ve deneyimi ve iletişim olanakları bu kuruluşların elinde. Üstelik dış ticarete bir takım yolsuzluklar yapılması, haksız rekabetler, yarışmalar olması da bu yoldan önlenabiliyor. Sevinierek ve kıvanç duyarak gördük ki, bu düşünce-mizi açtığımızda özel sektör temsilcisi sanayiciler de bu görüşümüze katıldılar ve bürokratik tikanıklıklar olmayacak bir şekilde, aşırı Devlet baskısı olmayacak şekilde kurulması koşuluyla bunu destekleyeceklerini belirttiler. Biz de zaten o şekilde bir kuruluş dizisi düşünüyoruz.

Öte yandan bir başka önlem de şu: Bazı çok yoksul ülkeler var. Türkiye'nin bu ülkelerde kendine bir pazar edinebilme olanağı da var. Ama peşin ödeme güçleri olmadığı için bu ülkelere bir dışsatımda bulunamıyoruz. Biz bu durumdaki ülkelere dışsatım kredisi açacağız. Bizden kredi ile, karşılığını sonra ödeme koşuluyla, mal alımında bulunabilecekler. Bu bizden daha varlıklı ülkelerin bize uyguladıkları yöntem. Biz, bizden daha az varlıklı ülkelere uygulayacağız. Dışarıda özel sektörün de, kamu sektörünün de katılımıyla Türk ürünleri satış merkezleri açacağız. Gerekirse, o ülkelerin özel sektörlerinin de katılımıyla... Ayrıca, bazı büyük başkentlerin en işlek caddelerinde astronomik rakkamlarla kiralanan Türk Turizm Merkezleri vardır, büroları vardır. Buralarda üç dört görevli oturur ve tahmin ediyorum ki, bu bürolar kiralalarını bile çıkaramazlar. Bunun için tabii orada çalışan görevlileri kınamıyorum, biz iyi bir düzen verememişiz şimdiye kadar. Bu Türk Turizm Merkezleri Türk ürünlerini, özel sektörün ve Devlet sektörünün ürünlerini tanıtmak ve pazarlamak üzere birer satış merkezi, birer ticari merkez hâline getirilecektir.

Bir başka önlem, demin dediğim gibi, sınır ticaretini bazı kurallara bağlayarak özendirmek ve desteklemek. Bununla ilgili incelemelerimiz ve çalışmalarımız son aşamasına vardı.

Yine dışsatım konusunda Büyükelçilerimizin, Ticaret ve Maliye Ataşelerimizin ve hattâ Valilerimizin başarı değerlendirilmesinde temel ölçütlerden biri, onların dışsatım artışına katkısı olacak. Sicillerine öncelikle bu konudaki başarıları veya başarısızlıkları işlenecek. Valilerle ilgili olarak beklediğimiz katkı nedir? Belki daha önce huzurunuzda açıklamıştım. Zaman zaman bazı illerde tarımsal ürünlerimiz çürüyüp kalıyor, oysa zamanında haberimiz olsa biz onlara pazar bulmuş durumdayız. Valilerden bir genelgeyle şunu istedik: "İlinizde pazarlanması bakımından güçlük çekilen, çürümeye terkedilen veya büyük kentlerdeki fiyat spekülasyoncularınca tarlasında çürümeye terkedilen ürünler görürseniz bunları günü gününe, haftası haftasına bize bildirin. Biz, bunları derhal iç pazara veya dış pazara sunarız." Bu alışkanlığı Valilerimize de yerleştirmek istiyoruz. Başka birçok ülkelerin, kapitalist ülkelerin dış temsilcileri ellerinde çanta, bazen firma temsilcisi gibi dolaşarak, ülkelere dış pazar ararlar. Bizde ise, böyle bir davranışta bulunmak yakışsız gibi görünür veya bunun sorumluluğundan kaçınılır. Elbette böyle bir yaklaşımla çalışırken, belli kurallara uymak gereklidir, ama bu tür çalışma anlayışından kaçınamayız, dış temsilcilerimizi de buna yöneltmek kararındayız.

Tabii yine dışsatımı arttırmak üzere özendirici önlemler, desteklemeler makul ölçüler içinde arttırılarak sürdürülecektir. Dışsatımla ilgili işlemlerin azaltılması, sadeleştirilmesi için her önlemi almaktayız. Bunları en ileri ölçülere vardıracağız. Bu konuda Türkiye'nin aşırı bürokratik geleneklerini kırmaya kararlıyız ve amacımız dışsatıma yönelecek bir kuruluşun tek bir makamdan alacağı tek bir belgeyle bunu yapabilmesini sağlamaktır.

Dış ödemeler darboğazını aşma amacına yönelik olarak ikinci bir araç, dışa hizmet sunumunu Türkiye'ye daha çok döviz kazandıracak yönde desteklemek ve arttırmak, hızlandırmaktır. Bununla, bildiğiniz gibi, müteahhitlik ve mühendislik hizmetlerinin dışa sunumunu kastediyorum. Bu konuda da Türk ekonomisinin, Türk toplumunun kendine özgü dinamiği şimdiye kadar Devlete karşı, Devletten gelen, bankalardan gelen engellere karşı işlemiştir ve hiçbir destek görmedikleri halde, bankalardan geçerli güvence mektupları bile alamadıkları hâlde, çoğu kez bazı özel firmalarımız Irak gibi, Suudi Arabistan gi-

bi, Libya gibi ülkelere açılmışlardır. Arkalarında güçlü devletler veya kuruluşlar bulunan firmalarla rekabet pahasına o ülkelerde tutunabilmişlerdir. Ama, bu firmalar yoluyla Türkiye'ye gelen döviz çok azdır ve şimdiye kadar bu amaçla dışarıya giden firmaların sayısı, gidebilecek olanların yanında çok azdır. Daha doğrusu, bu yoldan üstlendiğimiz işler, üstlenebileceğimizin ve başarabileceğimizin yanında çok düşük kalmaktadır.

Geçen yıldan başlayarak, özellikle geçen yıl ve bu yıl başlarında ilk kez bu amaçla dışarıya açılan Türk mühendislik ve mimarlık firmalarına giderek artan ölçüde Devlet desteği sağlamaya başladık, bunları özendirmeye başladık. Bu yönde önlemler alırken, bunların Türkiye'ye göndermeleri gereken döviz eksiksiz olarak göndermelerini güvence altına alacak önlemlere de elbette ağırlık veriyoruz. Bununla da yetinmiyoruz, bir ortak şirket kurmayı kararlaştırdık. Bunun statüsünü hazırladık, şimdi ilgili özel kuruluşlarla, kamu kuruluşlarıyla görüşülüyor, onların düşünceleri alınıyor. Bu ortak şirket yoluyla, özel sektör ve kamu sektörü birbirini destekleyerek dayanışma içinde dışarıya açılacaktır. Bankaların güvence verme olanağı bir araya getirilerek dışarda bu bakımdan etkinlik kazandırılmış olacaktır. Ayrıca, daha iyi bir denetim sağlanacaktır.

Dışarıya bu şekilde açılan firmaların yapım işlerinde kullandıkları girdilerden, araçlardan ve gereçlerden Türkiye'nin sağlayabileceklerini, Türkiye'den almaları kesin kural olacaktır. Bunun için gereğinde Devlet gereken ölçüde destekleme de sağlayacaktır. Onların bu girdileri başka yerlerden Türkiye'ye oranla çok daha ucuza almaları karşısında uğrayacakları zararı, bazı durumlarda makul bir ölçüde elbette Devlet desteği yoluyla giderilecektir. Bu firmaların veya bu gibi ülkelerde başka ka ülkeler firmalarının çalıştırdığı Türk işçilerinin kazandıkları döviz, o kazançtan yapabildikleri tasarrufu Türkiye'ye resmi kanallardan hemen göndermeleri sağlanacaktır. Bunun için şimdiden bazı önlemler uygulanmaya ve sonuçlar alınmaya başlanmıştır. Bu konuda yeni bazı önlemler de düşünüyoruz. Aslında bu alanda çok geniş bir olanak vardır. Çünkü, o ülkelere giden işçilerimiz genellikle yerleşme merkezlerinden uzak şantiyelerde çalışırlar. Yiyecekleri, giyecekleri, yatacakları karşılanır. Para harcama olanakları yoktur, ister istemez ücretlerinin tümüne yakını tasarruf ederler ve ailelerini de Türkiye'de bırakmış oldukları için Türkiye'ye göndermek isterler, ama bürokratik güçlükler yüzünden bu amaçlarına ancak sınırlı bir ölçüde erişebilirler. Biz bunun için pratik çözümler getirdik. Daha da ileri gideceğiz, bundan son-

ra dışarıya gidecek işçilerin belli bir miktarda Türkiye'ye döviz göndermelerini bir kural olarak koyacağız, sözleşmelerine koyacağız bunu. Ayrıca, Türkiye'den dışarıya işçi götüren mühendislik ve müteahhittik firmalarına da yine bir koşul öne süreceğiz: Her ay işçilerin tasarrufundan belli bir oranı, makul bir oranı Türkiye'ye Merkez Bankasına döviz olarak yatırmaları, işçinin istediği yere o paranın gününde ulaştırılması.

Özellikle altyapıyla ilgili kamu kuruluşlarında dışa hizmet sunma bakımından çok geniş olanaklar vardır. Bunlar bazı formalite güçlükleri yüzünden veya buna alışık olmadıkları için dışarıya, istisnai durumlar dışında yönelememişlerdir. Bu kamu kuruluşlarını da büyük ölçüde dışarıya yöneltmek için gerekenleri yapacağız ve yapmaktayız.

Öte yandan, Yüksek Askerî Şura'nın hazırladığı bir taslak dün Bakanlar Kurulu'nda görüşüldü ve Yüce Meclise sunabilecek duruma geldi. Bu da, yurt dışındaki işçilerimizin kısa bir süre için askerlik yapmak üzere yurda gelmeleri ve yurt hizmetlerinin geriye kalan bölümünü dövizle yerine getirmeleri. Türk ekonomisinin ve savunmasının şu sırada en büyük gereksinmesini oluşturan döviz yoluyla bu yurt ödevlerini yerine getirmeleri öngörülüyor bu yasa. Çok titizlikle hazırlanan bir yasa. Bu aslında işçilerimiz için de bir zorunluluk. Çünkü, özellikle Batı ülkelerinde, bildiğiniz gibi, birkaç yıldır işsizlik sürecine girildi. Askerlik için iki yıllığına Türkiye'ye gelen bir yurttaşımız iki yıl sonra orada bıraktığı işi bulamıyacaktır, bir daha dışarı gidemeyecektir. Oysa, bu gibi durumlarda üç ay için izin alıp gelme olanağı vardır. Biz, o üç aylık dönemin içine sığdırılacak bir temel eğitimle yetineceğiz, geri kalan dönem için dövizle ulusal savunmaya ve ekonomiye katkıda bulunmak olanağını sağlayacağız. Bu konuda uygun ödeme kolaylıkları da öngörüyoruz. Bu yönden işçilerimizin ve dışarda askerlik çağına gelmiş işçi çocuklarımızın çok önemli bir gereksinmesi karşılanmış olacağı gibi, Türkiye'nin döviz gelirine de küçümsenemeyecek bir katkı sağlanmış olacaktır.

Ayrıca, işçi tasarruflarının daha büyük ölçüde yatırımlara çekilmesi için bazı önlemler kararlaştırdık. Bu arada, Parti Programımıza da uygun olarak, karma girişimlerdeki Devlet hisselerini tasfiye edeceğiz. Bildiğiniz gibi, bazı özel şirketlerde Devletin küçük bazı hisseleri vardır. Devlet aslında etkinliğini, ağırlığını duyuramayacağı bir kuruluşun içinde eriyip gitmektedir. Esasen bizim Programımıza da aykırıdır. Bu kuruluşlardaki (ki, bazıları kâr eden kuruluşlardır) Devlet hisseleri dövizle yurt dışındaki işçilerimize sunulacaktır. Ayrıca, yeni başlayan

veya başlayacak olan bazı büyük ve önemli yatırımlar, ama kâr olanağı kendi yapısında bulunan, kâr güvencesi kendi yapısında bulunan bazı yatırımlar, bazı büyük sanayi kuruluşları işçilerimize sunulacaktır. Dış finansmanını yurt dışındaki işçiler, iç finansmanını yurt içindeki işçiler karşılasın diye... Gerekirse Devlet de bir ölçüde katılacaktır. Ayrıca yerel işçi yatırımlarının, yurt dışındaki işçilerimizi ilgilendiren yatırımların daha yaygınlaşmasını özendireceğiz destekleyeceğiz. O arada süratle değerlendirmemiz döviz geliri açısından, girdi açısından büyük önem taşıyan bazı minerallerin de bu gibi işçi yatırımları, halk yatırımları yoluyla bir an önce değerlendirilir hâle gelmesini sağlamaya çalışacağız.

Öte yandan, genel olarak değineceğim bir yeni yerleşim alanları programımız var. Onun tüm ayrıntılarını başka bir gün ayrıca açıklayacağım. Çünkü, çok geniş kapsamlı bir konu. O yerleşim alanları programı içinde de, yurt dışındaki işçilerimizin Türkiye'ye konut edinmek üzere bol miktarda döviz göndereceklerini umuyoruz.

Bunların yanı sıra, dışardan bedelsiz mal getirme olanaklarını büyük ölçüde sınırlamayı düşünüyoruz. Bir kere Türkiye'de tüketimini caydıracağımız malların dışardan bedelsiz ithal yoluyla getirilmesini mutlaka önleyeceğiz. Bu izni ancak istisnai durumlarda kesin dönüş aşamasına gelmiş işçiler için vereceğiz. Bunun dışında kaldıracacağız ve daha çok sanayi gereksinme duyduğu, üretimi arttırmak için gereksinme duyulan durumlarda bedelsiz getirme olanağını sürdüreceğiz.

Dördüncü araç, bu alanda dış kredi olanaklarının iyi kullanılması. Bu konuda izleyeceğimiz politikanın ana çizgileri şunlar :

Bağımlı kredilerin, yani ancak belli bir ülkeden veya belli ülkelerden mal almada kullanılmak üzere sağlanan kredilerin sorumsuzca ve savurganca kullanılmasını önlemeye özen göstereceğiz. Bu yoldan sağlanacak araçların, gereçlerin veya fabrikaların mutlaka Türkiye'de teknolojiye bir katkıda bulunmasını gözönünde tutacağız. Yine bu krediler yoluyla büyük projelerin finansman açığını kapatmayı öngöreceğiz. Türkiye'de yeterli miktarda ve nitelikte yapılan veya yapılabilecek olan mallar için bu kredilerin kullanılmasını önleyeceğiz. Çünkü, Türkiye'de niteliğini iyi bulmadığı için, fiyatını uygun bulmadığı için veya iç finansman bulamadığı için bazı resmi ve özel kuruluşlar gereksinmelerini kredi yoluyla dışardan alma yoluna gidiyorlar. Bunu kesinlikle önleyeceğiz.

Dış kredileri sağlanmış projelerin uygulanmasını bir öncelik sırasına göre çabuklaştıracacağız. Önemli olan sadece krediyi bulmak değil,

* aynı zamanda krediyi kullanabilmektir. Oysa, son yıllarda Türkiye belki proje kredisi bulmaktan çok, bulduğu proje kredilerini kullanmak bakımından bir darboğaza girmiştir. Çünkü, iç finansman zorluğu nedeniyle o projelerin başlaması için bizim içerden yapmamız gereken katkı genellikle gerçekleşmemektedir. Özellikle geride bıraktığımız yıllarda iç kaynaklar çok savurganca dağıtıldığı için, kredi sağlanmış birçok projeler bu yüzden yürümemiştir. Proje kredisini almışız, yıllardır bekliyor. Biz, kendi ulusal katkımızı da sağlayarak belli bir öncelik sırasına göre bunları çabuklaştırma kararındayız.

Beşinci araç, yabancı sermaye, bu konuda, hep söylediğim gibi, herhangi bir kompleksimiz yok. Sosyalizmde en dogmatik tutum izleyen ülkeler bile ülkelere yabancı sermaye çekebilmek için her çareye başvuruyorlar ve başarılı da oluyorlar. Bu konuda herhangi bir çekingelik göstermeyeceğiz. Ancak, Türkiye'nin ulusal yararlarının öncelikle gözetilmesine özen göstereceğiz. Bu konuda Türkiye'ye yabancı sermayenin belli kurallarla uygun olarak gelişini özendirme ve hızlandırmak için kuralları saptadık. Bunları önümüzdeki günler içinde açıklayacağız ve birkaç günde tüm dünyaya geniş ölçüde duyuracağız.

Öte yandan, birikmiş transferlerle ertelenmiş dış borçların Türkiye'de belli alanlarda yatırımlara yöneltilerek ödenmesi özendirilecek. Bildiğiniz gibi, birikmiş transferler dolayısıyla sırası geldikçe bazı büyük döviz tutarlarının dışarıya transferi gerekecek. Bunu isteyen firmalara Türkiye'de çekici alanlar göstererek, "Bu döviz transfer etmekten vazgeçin, bunun yerine Türkiye'de yatırım yapın" diyeceğiz. Bu elbette zorlama yoluyla olacak bir şey değil, özendirme yoluyla olacak.

Turizm alanına büyük umut bağlıyoruz. Elbette bu umut bugünden yarına gerçekleşemez; çünkü bu bir kadro işidir, bir tesisler işidir, altyapılar işidir. Ama şimdiden bu alandan elde edebileceğimiz geliri olabildiğince yükseltme kararındayız. Bununla ilgili ayrıntıları sıralamayım, birkaç örnek vereyim: Örneğin toplu turist getiren özel firmalar vardır. Dövizle ilgili olarak bunlar için hiç olmayacak kadar düşük bir miktar konmuş, "Asgari şu kadar döviz getirirseniz bu yetkiyi size tanımaya devam ederiz" diye. Oysa getirdikleri döviz muhtemelen turistlerden kendi elde ettikleri dövizin onda biri değil, belki yüzde biri değil. Toplu turizm yoluyla turizm firmalarının aldıkları dövizin tüm olarak Merkez Bankasına gelmesi koşulunu getireceğiz. Ayrıca, birçok ülkelerde görüldüğü gibi ve makul ölçüde, Türkiye'ye turist ola-

rak gelmeyi caydırmayacak ölçüde, her turistın Türkiye'ye girerken belli bir miktarda döviz bozdurması koşulunu getireceğiz. Turistlerin dövizlerini resmi yollardan bozdurmalarını özendirici bir önlemler dizisi hazırladık. Gümrük kapılarında kamu kuruluşu niteliğinde büyük mağazalar açılacak ve buralarda Türkiye'den dışarı gidecek, yurduna dönecek turistlerin almak isteyebilecekleri her mal bulunacak. Ayrıca, yurt dışından gelen işçilerimizin armağan olarak dışardan getirmek isteyecekleri her mal da bulunacak, dışardan alınarak bulundurulacak. Bunları da başlıca gümrük kapılarında derhal açacağız.

Yedinci araç olarak dış alımın düzenleneceğini söylemiştim. Burada tabii döviz olanaklarımız sınırlı, ama girdi dış alımı gereksinmemiz çok büyük. Bu konuda döviz bakımından hangi alanlara öncelik verileceği belirlenecek. İthal Malları Fiyat ve Tescil Komitesi kamu denetiminde etkinleştirilecek. Bir de gümrüklerde bir hayli mal birikmiş bulunuyor yıllardan beri. Bunları bir ölçüde tasfiye edebildik, bazı yasal kuralları çıkardığı güçlükleri de aşıcı formülleri bulmak suretiyle bunları kısa sürede tasfiye edeceğiz. Bu Türkiye'nin girdi ihtiyacını bir süre için bazı dallarda önemli ölçüde sağlayacak. Çünkü, sanayimizin gereksinme duyduğu bazı girdiler yıllardan beri gümrüklerde, depolarda, hatta açıkta bekletiliyor.

Sekizinci araç, kambiyo düzenlemesi. Bunun dışında bankaların döviz tutma yetkisinin sınırlandırılması geliyordu, bunu şimdiden yarı yarıya sınırladık. Ayrıca, bankaların da tuttuğu dahil bütün dövizlerin Merkez Bankası tarafından yönlendirilmesi sağlanacak. Bir de dövizin kaçak yollardan alınmasına ve boz durulmasına karşı daha etkin önlemler alınacak.

Dokuzuncu araç döviz tasarrufu. Tabii bunu önce döviz bütçesi yapmak suretiyle sağlamış olacağız. Fakat, bunun yanı sıra Devletin dış ülkelerdeki tadrolarını ve binalarını asgariye indireceğiz. Bunun listelerini hazırladık, hangi Bakanlığa bağlı dış temsilciliklerde personel sayısı ne kadar azaltılacak diye. Bu şekilde dış ülkelerdeki personele ödediğimiz dövizin, işlerde herhangi bir aksama olmaksızın yaklaşık yarı yarıya tasarruf edebileceği görüşündeyiz.

Dış ödemeler darboğazının aşılmasıyla ilgili olarak bu düşüncelerimizi sunduktan sonra, Ana Muhalifet Partisi Genel Başkanının dünkü sorumsuzca bir beyanı üzerine bir açıklama yapmak isterim. Ben kendisiyle polemiğe girmek gereğini duymuyorum bildiğiniz gibi. Ama ülke yararı açısından çok önemli olduğu için ve memlekete bile bile zarar vermek üzere söylendiğine inandığım bir söz olduğu için, burada

değirmek zorunluluğu duyuyorum. AP Genel Başkanı dünkü bir konuşmasında Türkiye'de devalüasyon yapılacağını söyledi. Hem de bunu, gazetelerde Türk parasının değer kazanmaya başladığının ilân edildiği gün söyledi. Bu sorumsuzca bir beyandır, gerçek budur. Devalüasyon yapıp yapılmayacağına eski Başbakanlar değil, bugünkü Başbakan ve eski Hükümetler değil, bugünkü Hükümet karar verir.

Türk parasının değerini yükseltmek, korumak bakımından da yararlı olacak bu önlemlerin alınmaya başladığı gün yapılan bu beyanı, son derecede sorumsuz bir beyan olarak yalanlıyorum. Devalüasyon yapılmayacaktır. Bu önlemler paketinde devalüasyon yoktur.

Şimdi ikinci amaçla, yani fiyat artış hızının kısılması amacıyla ilgili araçların ana çizgilerine geliyorum. Bu araçlardan birisi, kamu kesimindeki işletme kuruluşların sağlıklı finansmanıdır. Türk ekonomisinde Devlet sektörünün, bildiğiniz gibi, bugün bir ağırlığı vardır. Eğer bu ağırlığı taşıyan Devlet sektörü, finansman için büyük ölçüde Merkez Bankasına başvurmak zorunda kalırsa veya başka sağlıksız yollara başvurmak zorunda bırakılırsa, bundan yalnız Devlet sektörü değil, tümüyle ekonomi zarar görür. Bu nedenledir ki, bu sağlıklı finansmanı sağlamak amacıyla, kamu sektörünün ürettiği bazı temel malların fiyatlarında bildiğiniz yükseltmeleri yaptık. Bu yükseltmelerden bazıları, belki biraz fazla yüksek olmuş sayılabilir, ama bunun sorumlusu bu Hükümet değildir. Dün de belirttiğim gibi, eğer hazırladığımız vergi yasaları Meclis'de bir yıldır engellenmeseydi, biz kamu kesiminin sağlıklı finansmanını büyük ölçüde adaletli vergiler yoluyla sağlamış olacaktık. Vergi yasalarının engellenmesi, kamu sektörünün ürettiği mallardan bazılarının fiyatlarında yükseltme zorunluluğunu büsbütün arttırmıştır.

Ama biz bu yükselmeleri yaparken demin saydığım bazı sosyal amaçlı istisnalar, hatta ekonomik amaçlı istisnalar da gözettiler. Gübrede yükseltmedik, şekerde yükseltmeyi sınırlı tuttuk, yağda sınırlı tuttuk, linyitte sınırlı tuttuk, taş kömürünün fiyatını önemli bir girdi olduğu için hiç yükseltmedik.

Ayrıca, önemli bir başka şey yaptık : Bir kamu kuruluşuna bu yükselen fiyatlarla belli bir gelir artışı sağlanıyor. Diyelim ki bir kuruluşa bu yeni fiyatlardan bir yılda 10 milyar lira ek gelir sağlanacak. Bu ek gelirin tümü o kuruluşa bırakılmayacak. Bu ek gelirin %25'i Hazine'de bir fonda toplanacak ve en az Hazineye çekilen o %25 kadar miktar geliri o kamu kuruluşunun maliyette düşüş sağlayarak, verimde ve

üretimde artış sağlıyarak elde etmesi beklenecek, bu şart koşulacak ve bunun aydan aya izlemesi yapılacak ve hesabı sorulacak. Bu şekilde biriken fonlardan da, öncelikle, açığı bulunduğu halde sosyal veya ekonomik gerekçelerle ürünlerinin fiyatlarına zam getirilmemiş olan kamu kuruluşlarının açıkları kapatılacak veya üretim hedeflerini aşma noktasına gelmiş, uygulamada başarılı çalışma göstermiş başka kamu kuruluşlarını daha büyük atılımlar yapmak üzere özendirmek için yararlanılacak. Türkiye'de böyle bir uygulama bildiğim kadar, ilk kez oluyor. Hatta bunu yalnız Kamu İktisadi Kuruluşu niteliğinde olan kuruluşlar için değil, başka kamu kuruluşları için de uygulama kararını verdik. Bunun da kararnamesini ve genelgelerini hazırladık.

Böylelikle kamu kuruluşlarını bir alışkanlıktan kurtarmak istiyoruz, bir geleneksel sorumsuzluktan kurtarmak istiyoruz. O da açığını kapatmak, gelirini yükseltmek için ürettiği malın veya hizmetin fiyatına zam yapılması... Elbette gereğinde bu yapılır, nitekim biz de yaptık. Ama bir ekonomik kuruluş, bir üretken kuruluş sadece fiyat zammı yoluyla gelirlerini yükseltmeyi düşünemez veya işçi ücretlerinin yükselmesini her zaman fiyatlarını yükseltmek için gerekçe olarak kullanamaz. Ekonomik işletmecilik sürekli olarak maliyet düşürücü önlemler almayı, tasarruf sağlayıcı önlemler almayı, verim arttırıcı ve üretimi yükseltici önlemler almayı gerektirir. Bu yıldan başlayarak kamu sektörümüzü buna zorlamak kararındayız. Bunun için temel ve önemli maddeler üreten kamu kuruluşlarına tek tek üretim hedefleri saptadık. Bazılarına aynı zamanda dışsatım hedefleri de saptadık, daha çok sayıda bazı kuruluşlara da üretim hedefleri saptadık. Bu üretim hedeflerine erişip erişmediklerini birkaç ayda bir kontrol edeceğiz. Başbakanlık olarak, ilgili Bakanlıklar olarak, DPT olarak ve Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'nun katkısıyla kontrol edeceğiz. Ona göre hedeflerin gerisinde kalırlarsa hesap soracağız, verilen hedefleri aşarlarsa yine saptadığımız belli, makul ölçüler içinde o kuruluşların bütün çalışanlarını ve yöneticilerini ödüllendireceğiz. Böyle bir sistem de Türkiye'de ilk kez bu yıl işlemeye başlamış olacaktır. Bunun da bütün hazırlıklarını, ayrıntılarını saptamış bulunuyoruz, uygulama aşamasına getirmiş bulunuyoruz.

Kamu harcamalarında belli bir kısıntı yapacağız. Bu da fiyat artış hızını kesmede önemli bir etken olacak. Personel ve işçi fazlalığını bir program içinde ve kuruluşlar arasında eritmeyi planlıyoruz. Bütün bunlar Kamu İktisadi Kuruluşlarında maliyet düşüşünü, üretim artışını

sağlıyacağı için ekonomideki fiyat hareketleri üzerinde de olumlu etkileri olacağını umuyoruz.

Ayrıca, yine fiyat artış hızını kıstak için yerel yönetimlerin hizmet sunumunu arttırma kararındayız. Bu arada, dün de açıkladığım gibi, genel olarak kitle taşımacılığını özendiracağız ve destekliyeceğiz. Örneğin, Demir Yollarına, Deniz Yollarına ve belediye otobüslerine de indirimli fiyatla akaryakıt vereceğiz. Bunun sonucu olarak, belediye otobüslerinin ücretlerinde bu yıl hiçbir artış olmaması için bazı büyük kent Belediye Başkanlarıyla görüş birliğine vardık. Böylece aradaki maliyet farkı Devletçe karşılanmış olacaktır.

Ayrıca, hızla Belediyelerin otobüs kapasitesini arttırmak için, hatta gerekirse dışarıya da yönelmek suretiyle dar gelirli yurttaşlarımızı kitle taşımacılığından daha çok yararlanma olanağına kavuşturacağız. Bunun dışında, bazı büyük kentlerde başta başkent olmak üzere, kamu kuruluşlarının, Devlet dairelerinin mesaiye başlama ve mesaiyi bitirme saatlerinde ufak kaydırmalar yapmak suretiyle otobüslerdeki yığılmanın azalması olanağını sağlıyacağız.

Bundan başka, bazı istisnalarla kamu kuruluşlarının elindeki otobüsleri de belediyelere vereceğiz. Buna karşılık o kuruluşlarda çalışan görevlilere belli bir süre için paso vererek onların edinilmiş bir hakkının da zedelenmemesini sağlayacağız. Bunun tabii işlev niteliğine göre bazı istisnaları olacaktır.

Öte yandan, temel mallar fiyatlarındaki yükselişlerin başka malların fiyatlarına yansımaları makul ve haklı ölçüler içinde tutabilmek için, geçen yılki deneyimlerimizi de göz önünde tutarak, daha etkin bir denetim mekanizması kurmaya başladık. TANSAN'ları büyük ölçüde esnafa hizmet edecek ve hizmetini esnaf yoluyla halka ulaştıracak şekilde düzenleme ve yürütme kararındayız. Yani esnafa karşı olmayacaktır TANSAN'lar, aracının fonksiyonunu, işlevini büyük ölçüde üslenecek, böylelikle esnafa ve esnaf yoluyla halka daha ucuz ve bol gereksinme maddeleri sağlanmasına katkıda bulunacaktır. Bunu yaparken aynı zamanda fiyat denetimi için de en etkin mekanizma kendiliğinden oluşmuş olacaktır. Çünkü, TANSAN'dan ucuza aldığı malı pahalıya satan bir esnaf olursa, o hemen belli olacak ve tabii kendisi bu olanaktan yoksun bırakılacak veya başka türlü bir yaptırım uygulanacaktır.

Yine Ekonomiyi Güçlendirme Programında fiyat denetimiyle ve vergi denetimiyle ilgili olarak alınabilecek bazı yeni önlemler saptanmıştır. Bu arada, fiyat denetimi olanaklarını, bu konudaki Devlet yetkilerini arttırmak üzere hazırlayıp Meclislere sunduğumuz yasa biran

önce çıkarsa (komisyonda görüşülüyor) o zaman Devletin fiyat denetiminde etkisi de daha çok artmış olacaktır.

Fiyat artış hızının kısılmasıyla sosyal adaleti bir arada gözönünde tutacak bazı destekleme alım politikası saptadık. Bu politikanın özelliği de destekleme politikasında belli ölçütlerin konulması, fakat ağırlığı öncelikli alanlara kaydırılması.

Dün de belirttiğim gibi, biz saydığım nedenlerle zorunlu duruma gelen bazı fiyat yükseltmeleri yaparken gelirlerde de, özellikle çalışanların, emeklilerin, köylülerin ve çiftçilerin gelirlerinde de çok önemli yükseltmeler yapmış durumdayız ve yapmaktayız. Nitekim, yine dün açıkladığım üzere, süresinin dolmasına epey vakit olduğu hâlde en az ücret komisyonunu yeniden toplantıya çağıracağız. Böylelikle, bir yandan daha yüksek ve gerçekçi bir düzeyde bir fiyat-gelir dengesi oluştururken, bir yandan da fiyat artış hızını doğrudan veya dolaylı etkisi olacak önlemlerle kısımaya azami dikkat göstereceğiz.

Bir başka önemli amacımız, bildiğiniz gibi, üretimde kapasite kullanımının ve verimliliğinin artırılmasıdır. Eğer, kapasite kullanımını belli bir düzeye yükseltebilirsek, Türkiye var olan sanayi kuruluşlarıyla ekonomik darboğazı büyük ölçüde aşabilir. Elbette yeni yatırımlar da yapılacak, hatta hızlandırılacaktır. Ama, bir varsayım olarak hiç yatırım yapılmasa bile, bir süre için Türkiye'de var olan üretim kapasitesinin tam değerlendirilmesi bize büyük bir ekonomik güç ve dışsatım gücü veya dışalım kısıma gücü sağlamış olacaktır. Oysa Türkiye'de üretimde büyük düşüşler vardır 1977'den bu yana ve özellikle girdisi bakımından dışalığa bağlı olan alanlarda. Daha önce belirttiğim gibi, bu düşüş sürmektedir. Bir kere belli bir öncelik sırasına göre kuruluşların girdi ve döviz gereksinmesini karşılarken, öncelikle var olan üretim kapasitesinin, özellikle kritik alanlarda tam kullanılmasına öncelik vereceğiz. Öte yandan, demin belirttiğim gibi, önlemlerle kamu kesiminde kapasite kullanımını arttırıcı bir üretim zorlaması yapacağız. Kamu kesiminin makina parkının tam verimle kullanılmasını sağlayacağız. Aslında birçok alanlarda Türkiye'de gereğinden daha geniş makina parkları vardır. Ama her kuruluş birbirinden kopuk çalıştığı, birbirinin olanaklarını, kendi olanaklarını öbüründen esirgemeğe alıştığı için veya öyle bir niyeti bulunmasa bile, aralarında bağlantı, eşgüdüm sağlanmadığı için, Türkiye'de bir makina parkı savurganlığı vardır. Bir yandan bu savurganlık sürer, bir yandan da değişik kuruluşlar Türkiye'de başka kuruluşların elinde fazlasıyla bulunan makinaların benzerlerini

döviz ödeyerek dışardan alma yoluna giderler. Bir kere dışardan makina parkına yeni bir katkıyı bu yıl kesinlikle önlüyoruz. Çok zorunlu gereksinme durumlarında Hükümetin özel izni gerekecektir. Bunun dışında bir kamu kuruluşu gelip "Ne yapayım, benim şu işe makinam yetmiyor" derse, Devlet başka kamu kuruluşlarının makina parklarını arayacak ve orada düşük randımanla çalışan makinaların gereksinim duyan kamu kuruluşuna ödünç verilmesi sağlanacaktır.

Altyapı kuruluşlarının, bu arada altyapı kuruluşlarındaki kapasitenin daha iyi değerlendirilmesi yoluna da gidilecektir. Türkiye son yıllarda yalnız dış finansman açısından değil, iç finansman açısından da bir darboğaz döneminden geçiyor. Bu iç finansman darboğazı nedeniyle de, altyapı işlevleri üstlenmiş bazı kamu kuruluşlarımız, kapasitelerini, makina parklarını, personellerini tam kullanamıyorlar. O yüzden de çok yüksek maliyetle, düşük verimle çalışmış oluyorlar. Biz altyapı kuruluşlarımızın kapasitelerini üretim veya döviz geliri artışına doğrudan katkıda bulunacak, projelerde veya toplumsal açıdan zorunlu projelerde kullanacağız. Toplumsal açıdan zorunlu projeler derken, örneğin birkaç gün sonra daha ayrıntılarıyla açıklayacağım toplu yerleşme alanlarına yöneliyoruz. Bu yeni ve sağlıklı bir kentleşme yaklaşımı içinde konut, arsa ve kira sorunlarını temelinden çözmeye yönelik bir programdır. Bu programın biran önce uygulanabilmesi için Karayollarından, Devlet Su İşlerine, Yol, Su ve Elektriğe, Orman İdaresine kadar hangi kamu kuruluşunun makina parkında kullanılmayan kapasite varsa, o kapasite fazlalığını, örneğin bu işe gereği kadar yönelteceğiz.

Öte yandan, örneğin, bazı yolların yapılmasına oranla, bir limanın biran önce bitirilmesi Türkiye'nin dışsatımını ve döviz gelirini arttırması bakımından büyük önem taşıyorsa, ilgili kamu kuruluşuna diyeceğiz ki, "Şimdilik sen şu projenden kıs, bütün gücünle liman yapan kuruluşa yardım et, yardımcı ol" veya tersine bir yerde bir yolun hayati önemi varsa dışsatım bakımından, o zaman başka bir kuruluşun olanaklarını da oraya yönelteceğiz.

Ayrıca, dediğim gibi, bu kuruluşları yurt dışındaki hizmetlere yöneltmek suretiyle kapasitelerini, hizmet üretme kapasitelerini tam değerlendirmiş olacağız.

Üretimi arttırmak için, üretimin bir çeşit sıçrama tahtası niteliğinde olan altyapılardaki darboğazları gidermeğe öncelik vereceğiz. Bunların başında elbette enerji geliyor, sulama geliyor, liman, yükleme ve depolama tesisleri gibi alanlar geliyor.

Ayrıca yine Türkiye'nin üretim potansiyelini tam değerlendirmek üzere bütün kamu kuruluşlarının, bütün Bakanlıkların ellerindeki üretim olanaklarını ekonomik anlamda değerlendirmeleri için bu kuruluşların döner sermaye olanaklarını genişleteceğiz. Türkiye'de üretime katkısı bakımından, üretime yönelik olmayan bazı kuruluşların elinde bile, büyük teknolojik potansiyel ve üretim potansiyeli var. Bunun en belirgin örneği Türk Silâhlı Kuvvetleridir. Türk Silâhlı Kuvvetlerinin elindeki teknolojik potansiyel ve üretim potansiyeli, ekonomik alanda tam değerlendirilirse, bu Türk ekonomisine hayal edilmeyecek kadar büyük bir güç katmaya tek başına yeter.

Ayrıca, üretime dönük bir işlevi üretime doğrudan doğruya dönük bir işlevi bulunmadığı halde, Milli Eğitim Bakanlığı'nın elindeki ders araçları ve gereçleri yapım olanaklarını, ekonomik anlamda üretime dönük olarak değerlendirdiğimizde, Türkiye'nin dünya kadar döviz ödeyerek dışardan getirttiği birçok presizyon aletleri, duyarlı araçlar-gereçler, hatta teknolojiler Türkiye'de üretilebilir kanısındayız. Bütün Devlet Kuruluşlarına bu şekilde genişletilmiş döner sermaye olanakları sağlayacağız.

Öte yandan sanayimizin kapasite envanterini çıkartıyoruz. Bu yönde bir yandan Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı çalışmalarını genişletiyor ve derinleştiriyor, bir yandan da bizim dileğimize çok sorumluca yanıt veren sanayi sektörümüz, Sanayi Odalarımız özel sektördeki sanayi kapasitesinin bir envanterini çıkarmaktalar. Bu konuda şimdiden bir hayli aşama alınmış durumda. Bizde özel sektörde olsun, kamu sektöründe olsun birçok işletmeler, yanibaşında bir işletmeci kuruluşun, bir başka ildeki işletmeci kuruluşun veya bulunduğu kentteki bir atölyenin neyi kaç ürettiğinden veya üretebileceğinden habersizdir. Kimse kendini biribirine bu yönde tanıtmaya gereğini duymamıştır. Katalogu bulunan kamu kuruluşları Türkiye'de parmakla sayılacak kadar azdır. Oysa dünyada katalogsuz firma olmaz. Hem üretim yapsın, hem üretimini, fiyatlarını belirten bir katalogu bulunmasın, böyle birşey tasavvur olunamaz.

Bütün kamu kuruluşlarımızı özel sektör kuruluşlarımızı ne yaptıklarını ve yapabileceklerini, kaçta nasıl yapabileceklerini daha iyi tanıttığı bir iletişime yönelmek kararındayız ve o zaman inanıyoruz ki, Türkiye'de yapılmadığı sanılarak veya yapıldığı biline biline bilmezlikten gelinerek, döviz ödemek suretiyle dışardan getirilen girdilerden, elbette tümünü değil, ama pek çoğunu Türkiye'de yapabilmemiz ve Türkiye'nin gereksinmesini karşıladıktan başka dışa satabilmemiz ola-

nağı da vardır. Türkiye'nin asıl büyük potansiyeli, gücü budur, bu potansiyel kurulu kapasiteyi de aşmaktadır. Bazı kesimlerde Türkiye'nin yetmişmiş insan gücünün ve deneyim birikiminin yüksekliği nedeniyle kapasiteye hiç dönüştürülmemiş büyük bir teknolojik potansiyeli de vardır. Onu da süratle üretken kapasiteye dönüştürmek için atılımlar yapacağız. Böylelikle İstanbul'daki bir sanayi kuruluşu, özel sektörün olsun, Devlet sektörünün olsun bir sanayi kuruluşu, örneğin Tuzla'da, Gölcük'te bir savunma tesisimizin Ankara'da Millî Eğitim Bakanlığı ders araçları ve gereçleri atölyesinin, Kayseri'de bir özel fabrikanın, Bursa'da ve Gaziantep'te bir atölyedeki sanatkârın neleri yaptığını ve ya yapabileceğini bilecektir, bilmezse de ona bildirilecektir ve "Sen döviz istemeden önce bedelsiz ithal yolu, mal mukabili ithalât şu bu demeden önce kendi yurdunun olanaklarını kullan" denecektir. Son zamanlarda özel sektör sanayimizde bu konuda gerçekten umut verici bir niyet iffadesi, hatta niyet ifadesinin de ötesinde atılımlar yapılmıştır. Bunu bütün ekonomimize yaymak kararındayız.

Öte yandan, bazı kurulu kapasitelerimiz vardır ki, bu kapasiteye çok küçük bir eklemeye üretimde sıçrama yapılabilir. Üretimde aynı miktarda sıçramayı yapmak için çok pahalı yeni bir yatırım yapmak-tansa, bu olanağın bulunduğu yerde, varolan kapasiteye ufak bir ek-lentiyle üretimde gereken sıçrama yapılacak, elimizde bulunan olanak-la bir başka alanda, bir başka yatırım yapılabilecek.

Toplu sözleşmelerde üretim ve verim artışına ve içgücünün rasyonel kullanımına olanak sağlayıcı kuralların yer almasına ve uygulanma-sına büyük özen gösterilecektir. Yine üretimi arttırmak üzere, Türkiye'nin doğal kaynakları, o arada özellikle minarelli süratle ve çok daha büyük ölçüde değerlendirilecektir. Bu alanda yürekler acısı bir durum vardır. Türkiye bazı mineralleri kendi sanayinde kullanmak üzere bü-yük dövizler ödeyerek dıştan alır. Oysa, Türkiye'de o mineraller öyle-sine vardır ki, kendi iç gereksinmemizi karşıladıktan başka Türkiye'ye petrol geliri değerinde geniş dış gelir sağlayabilir ve bunlardan bazıları çok küçük yatırımlarla kısa sürede değerlendirilebilir. Biz toplumun tüm gücünü harekete geçirip yalnız Devlet eliyle değil, halkın da katkı-sıyla bu mineralleri süratle, mümkün olan azami süratle devreye sok-mak, işleyerek değerlendirmek, içerde ve dışarda değerlendirmek ka-rarındayız.

Vaktinizi almamak için sıralamıyacağım, tarımda ve hayvancılıkta gelir ve üretim artışını hızlandırmak üzere de geniş bir önlemler dizisi

hazırlamış bulunuyoruz. Bu arada tarımsal üretim planlamasını da bu yıldan itibaren bir ölçüde uygulamaya başlamış oluyoruz. Bu planlama uyarınca, kendi iç gereksinmemizi, tüketim gereksinmemizi aşan, dışsatım olanağı da sınırlı bulunan bazı ürünlerimizin üretimini kısacağız, buna karşılık dış pazarlama olanağı geniş ürünlerimizin üretimini hızla arttıracğıız.

Bir başka araç, bildiğiniz ve daha önce söylediğim gibi, tüketim artış hızının kısılması ve artan tasarrufların ekonomik ve toplumsal açıdan öncelikli alanlara yöneltilmesiydi. Bu alanda başlıca düşüncelerimizi şöyle özetleyebilirim: Bir kere faiz düzenlemeleri yatırımın ve üretimin özendirileceğı alanlara göre değışik biçimlerde ve ölçütlerde yapılacaktır. Özendirilmek istenen alanlarda düşük faiz, caydırılmak istenen alanlarda yüksek faiz uygulaması olacaktır ve faiz düzenlemesi daha çok tasarrufu özendirici, paradan kaçış yerine parayla tasarrufu özendirici bir anlayışla yapılacaktır.

Ayrıca bu ay Başbakanlıkta ve sanırım Maliye Bakanlığı'nda başlayan bir uygulamayı Mayıs ayından itibaren bütün kamu sektöründe yaygınlaştıracğıız. Kamu sektöründeki bütün memurların ve görevlilerin aylıkları çekle verilecek ve kendilerinin tabii öncelikle bir kamu bankasında bir hesabı olacak onun için. Bu hesapta birikecek paraların mümkün olduğu kadar o hesapta tasarrufunu özendirmek üzere de, bu hesaplar için vadesiz mevduata aşamalı olarak artan bir faiz uygulaması getirilecek. Böylelikle bir memur veya işçi, bankaya yatırılan aylığını ve ücretini alırken "Acaba bir kısmını biraz daha tutsam da, bu biraz da büyüse mi?" diye düşünecek. Bu yoldan da hem muhasebeci soğunlarına karşı bir etkin önlem alınmış olacak. (Zaten dünya da çek sistemine geçişin nedeni büyük ölçüde soğunu önlemektir bildiğiniz gibi) hem de ücretliler ve maaşlılar tasarrufa özendirilmiş olacak. Özel sektör temsilcileri bunu benimsediler, Türk-İş ve DİSK bunu benimsedi. Böylelikle umuyorum ki, özel sektör sanayimizde de ücretlerin aynı yoldan ödenmesi çığırı açılmış olacaktır Mayıs ayından itibaren.

Tabii tüketim artış hızının kısılması ve tasarrufların ekonomik ve toplumsal açıdan öncelikle alanlara yöneltilmesiyle ilgili olarak, halkı yatırıma daha çok yönettici bir politika izleyeceğiz. Bir yandan bizim halk sektörü kavramımıza uygun halk yatırımlarıyla ve halka açık şirketlerle ilgili güven verici düzenlemeler yapılarak tasarrufların bu alanlara yönelmesi için gereken önlemleri alacağız, bir yandan da kısa bir

süre sonra açıklayacağım yeni kentsel ulaşım alanları projesi yoluyla halkımızı kendi geleneksel tüketim veya yatırım eğilimleri doğrultusunda büyük ölçüde tasarrufa özendirmiş olacağız.

Ayrıca, bize Türk-İş'in haklı bir hatırlatması var, bunu bu vesileyle Grup üyesi yönetici arkadaşlarıma da ben aktarayım. İYAK Kanunu Tasarısını süratle Meclislerden geçirmemiz gerekir. Böylelikle, işçilerimiz de toplu sözleşmelerden elde ettikleri gelir artışının bir bölümünü halk yatırımlarına yöneltmiş olacaklardır.

Öte yandan yeni yapılarda ve inşaat malzeme, araç-gereç kullanımını bakımından tasarruf sağlayıcı önlemler dizisini kararlaştırmış bulunuyoruz. Bunlar hem yapı malzemesi bakımından tasarruf sağlayacak, hem de yapı bittiğinde ısıtma masrafları ve girdisi bakımından tasarruf sağlayacak önlemlerdir.

Her alanda savurganca tüketimi caydırıcı bazı önlemler de hazırlanmış bulunuyoruz. Bu arada özellikle enerjinin akıllıca kullanımıyla ilgili bazı tasarruf önlemleri saptadık, bunların genelgesini hazırladık.

Bu önlemlere göre, elektrik tarifeleri elektrik kullanımında tasarrufu özendirici biçimde saptanacak ve hızla fuel-oil'den linyite geçiş sağlayacaktır. Bir kere kamu kuruluşlarında kesinlikle böyle bir program süratle uygulanacaktır. Sanayi kuruluşlarında özel sektör dahil, fuel-oil'den mümkün olan durumlarda linyit kullanımına geçiş özendirilecek, hatta gerekirse zorlanacaktır. Yeni yapılarda fuel-oil kazanlarına izin verilmeyecek ve kömürle ısınma şart koşulacaktır ve kömür üretimini de bu yıl arttırmak için de gereken önlemler alınacaktır. Ayrıca kamu kesiminde Devlet dairelerinde resmi taşıt kullanımı büyük ölçüde sınırlanacak ve bir süre için özel taşıt kullanımını sınırlayıcı bazı önlemler de getirilecektir.

Beşinci amaç, başlamış ve yeni yatırımlarda ekonominin darboğazlardan çıkışıni kolaylaştırıp hızlandırma amacıydı. Bunun araçlarını da şöyle özetleyebilirim: Bilindiği gibi, gösteriş uğruna, seçim propagandası uğruna geride bıraktığımız yıllarda pek çok yatırımın temeli atılmış ve bunlar yüzüstü bırakılmıştı iç kaynak yetersizliği nedeniyle. Biz gerek bunlarda gerek yeni düşünüp başlatacağımızda ekonominin darboğazlardan çıkışıni kolaylaştırıp hızlandırma açısından bir öncelik sırasını saptamış bulunuyoruz. Yatırımlar bu öncelik sırasına göre hızlandırılacaktır ve yeni yatırımlarda ana tesis sorunları çözülmeden sosyal tesisler yapılmıyacaktır. Tabii ekonomik açıdan bu, söylenmesi bile gerek olmayacak kadar makul bir şey, ama bizde, bildiğiniz gibi, tam tersi olagelmiştir. Sosyal yapılar yapılır, üretim arkadan gelir.

Nihayet büyük önemi bulunan bir amacımız, gelirlerin dengelenmesi ve işsizliğin azaltılmasıdır. Bu konuda öngörülen dolaylı veya doğrudan bazı önlemler var.

Bu arada, yüksek tüketim gruplarını ilgilendiren, halkın zorunlu gereksinme maddeleri arasında yer almayan bazı malların fiyatları üzerinde fazla durmayacağız. Bu konularda esnek olacağız, hatta çift fiyat uygulanmasını önlemek için ne kadar esnek davranmak gerekiyorsa o kadar esnek davranacağız. Böylelikle, hiç değilse bu lüks tüketim maddelerinin vergisinin, bunlardan elde edilen kazancın vergisinin Devlete tam olarak gelmesi sağlanmış olacaktır. Fakat, bu şekilde fiyatları esnek bırakılan malların dışsatıma yönelmesi ve gerekiyorsa bazen zararına dışsatım yapması zorlanarak içerde sağlayabileceği aşırı kârlarla dışsatımdaki kâr azlığının veya zararın birbirini karşılaması, dengelemesi sağlanmış olacaktır. Bu gibi malları üreten veya her türlü malı üreten kuruluşum genel olarak kârdan kazanç yerine, sürümden kazanç ilkesine alıştırılacaktır... İçerde sürümü arttırma olanağı sınırlıysa, dışarda kendisine pazar bularak sürümünü arttırması sağlanacaktır. Böylelikle, bazı mallarda iç piyasada çift fiyatı önleyelimek uğrunda yüksek fiyatlara razı olsak bile, temel madde niteliğinde olmayan mallarda, dışsatımdaki düşük kazanç veya kârsızlık dolayısıyla bir denge kurulmuş olacaktır.

Buna karşılık, kitle tüketim malları ile, zorunlu gereksinme malları ile ilgili çok daha etkin ve yaptırımlı bir nitelik ve fiyat denetim düzeni oluşturulacaktır. Geçen yıl zaten bu yolda adımlar attık, ama sunu-istem dengesi bozukluğu dolayısıyla ve başlangıçta karşılaşılmaması doğal bazı müşküller dolayısıyla sınırlı sonuç alınabildi, bu yıl daha iyi sonuç alabileceğimizi umuyoruz.

Ayrıca, tüketiciyi koruyucu bir örgütlenmeye de yönelmek ve daha etkin bir dağıtım sistemi kurmak istiyoruz. Zaten bu yönde, bildiğiniz gibi, Sümerbank'ın, GİMA'nın olanaklarını geliştirmek, TANSAY'ı devreye sokmak suretiyle veya TARKO yoluyla bir hayli atılım yapmış bulunuyoruz. Bunları daha birbiriyle bağlantılı ve daha yaygın olarak değerlendirmek istiyoruz.

Yine gelirlerin dengelenmesiyle ilgili önemli bir konu kiralardan yüksekliğidir. Bunu, şimdilik özet olarak değindiğim yeni yerleşim alanları projesiyle temelden çözebileceğimize inanıyoruz. Fakat, o zamana kadar geçici bir çözümle ilgili düşüncemizi daha önce açıklamıştım. Onu yasa yoluyla yakında sağlayabileceğimizi umuyorum.

İstihdamla ilgili olarak, işsizliği azaltmayla ilgili olarak ekonomik bakımdan uygun yerlerde emek-yoğun teknolojileri özendireceğiz ve ya zorunlu kılacağız. Geçen yıl bazı konularda başlattığımız projeleri bu yıl başka alanlarda da yaygınlaştıracamız. Nitekim, ormanlarda buna başladık. Öte yandan kurulu sanayide vardiya arttırılarak bu sanayilerde yeni istihdam kapasiteleri oluşturulacaktır. Bu konuda sanayicilerimizin çok pratik ve olumlu bazı önerileri oldu ve iki işçi sendikaları konfederasyonu temsilcileri de bunu desteklediler. Önümüzdeki ortak toplantıya kadar bunun ayrıntılarını saptamış olacağız. Böylelikle varolan kuruluşlarda herhangi bir yeni yatırım yapılmaksızın bir kaç yüzbin kişiye yeni istihdam olanağı sağlanacağı anlaşılıyor.

Geçen yıl üzerinde anlaşmaya varılan, Türk-İş ile anlaşmaya varılan Toplumsal Anlaşmayı, bu yıl daha aktif olarak uygulamaya çalışacağız. Geçen yıl bazı kuruluşların başını alıp gitme alışkanlığı giderilemediği için, tam sonuç elde edilemedi. Fakat, bu yıl suratle bunu daha etkin bir biçimde uygulamaya çalışacağız, toplu sözleşmenin kamu kesiminde bir bütünlük içinde dengeli ve tutarlı olarak yürümesini sağlamaya çalışacağız.

Yine gelir adaletiyle, gelirlerin dengelenmesiyle ilgili olarak, daha önce belirttiğim gibi, en az ücret komisyonu derhal toplantıya çağrılacaktır.

Böylece ana çizgilerini ve bazı önemli ayrıntılarını size sunmuş bulunduğum Ekonomiyi Güçlendirme Programının uygulanması, Başbakanlıkça Başbakanlığa bağlı, ve benim de doğrudan ilgileneceğim bir kurulca sürekli denetlenecek ve izlenecek ve özellikle kamu kesimimizde üretim hedeflerine, maliyet düşüşü hedeflerine, dışsatım hedeflerine ulaşılması sık sık yapılacak toplantılarla etkin biçimde izlenecek ve denetlenecektir. Bu Ekonomiyi Güçlendirme Programının uygulanması başarılı ve kendi içinde tutarlı olabildiği oranda ben Türk ekonomisinin darboğazlardan kısa sürede kurtulabileceğine inanıyorum. Bunun için de herşeyden önce Türk Ulusunun gücüne güveniyorum.

BAŞBAKAN BÜLENT ECEVİT'İN TRT İLE YAPTIĞI GÖRÜŞME

SORU — Sayın Başbakan dünyadaki gelişmelerin ışığı altında Türk ekonomisini nasıl görüyorsunuz ve nasıl değerlendiriyorsunuz?

ECEVİT— Dünya ekonomisinde 1973'den bu yana çok büyük değişiklikler ve gelişmeler oldu. Bunlardan en önemlisi petrol fiyatlarındaki artışla ilgilidir. Bildiğiniz gibi, 1973'ün ikinci yarısında petrol fiyatlarında hızlı bir artış sürecine girildi. Öyle ki, 1973 ortalarında, petrol fiyatı varil başına ortalama 2 dolar 90 sentken, şimdi yeni belirlenen zamlar henüz yürürlüğe girmeden petrole varil başına 14 dolar 90 sent ödemekteyiz. Yani aradan geçen sürede petrol fiyatlarında yaklaşık beş kat artış olmuştur ve bu yıl bu artışın daha da ileri ölçülere varması kesinleşmiştir.

Bu arada, petrol fiyatlarındaki artışa koşut olarak ara mallar ve yatırım malları fiyatlarında da büyük artış olmuştur, ki Türkiye sanayi yapısındaki aksaklığın, yetersizliğin doğal sonucu olarak ara mallardan ve yatırım mallarından büyük çoğunluğunu dıştan almak zorundadır. Bunların da fiyatlarında petrol fiyatlarındaki artışa koşut olarak hızlı bir artış sürecine girilmiştir. Hatta petrol fiyatlarının da ötesine geçilmiştir. Nitekim, petrol üreten ülkeler 1974'de gelişmiş ülkelerden bir varil karşılığında alabildikleri aramaları ve yatırım mallarını, şimdi ancak iki varil karşılığında alabiliyorlar.

Türkiye hem petrol üreticisi ülke değildir, çok az petrol üretmektedir, hem de yeterince sanayileşmiş ülke değildir. Üstelik, geçmişteki çok yanlış politikaların sonucu olarak Türkiye'de enerji üretimi çok büyük ölçüde dıştan alınan petrole dayalı idi. Bu nedenlerle, Türkiye'nin ekonomisi hem petrol fiyatlarındaki artıştan, hem de ara mallar ve yatırım malları fiyatlarındaki artıştan çok olumsuz biçimde etkilenmiştir.

1973'ün ikinci yarısında petrol fiyatlarındaki çok büyük artışla girilen yeni dünya ekonomik sürecinde bütün gelişmiş ülkeler, gelişmemiş ülkeler, hatta petrol zengini ülkeler ekonomilerinde bazı köklü tedbirler almaya, yapısal değişiklikler, hatta düzendeğişiklikleri yapmaya başlamışlardı, buna gereksinme duymuşlardı. Ama Türkiye, bu yola da girmediği için dünya ekonomik bunalımının olumsuz etkisi Türk ekonomisi üzerinde kendini çok ileri boyutlarda göstermiştir.

Ayrıca, Türk ekonomisinin yapısal özelliği ve bozukluğu da bu etkileri, olumsuz etkileri arttırmıştır. Türk ekonomisinin bir özelliği şöyle özetlenebilir : Türk ekonomisi yapısı bakımından dışarıya açıktır, dünyaya açıktır. Ama dünyaya açılmayan bir ekonomidir. Bunu şu anlamda söylüyorum : Bir kere dünyadaki gelişmelerden, dünya ekonomisindeki gelişmelerden Türk ekonomisi derhal etkilenir.

Öte yandan, sanayi yapısı ve tüketim alışkanlıkları bakımından Türkiye yabancı ülkelerin pazarı olmağa yatkın bir ekonomidir. Ama dışsatım yoluyla olsun, başka yollardan olsun dışa açılmaya yeteri kadar önem vermemiştir ülkeye. O bakımdan ekonomimiz dışa açık, ama dışa açılmayan bir ekonomidir. Bu yapısal bozukluğun olumsuz sonuçları son 5 - 6 yıllık dünya ekonomik bunalımı döneminde kendini çok daha büyük ölçüde hissettirmiştir.

SORU — Tabii bir yerde bugün Türkiye'nin geldiği ekonomik durumu anlatmış bulunuyorsunuz ama ayrıntılarıyla. Buünkü ekonomik duruma geliş nedenleri Türkiye'nin, nelerdir Sayın Başbakan?

ECEVİT — Bu nedenleri kısa vadeli olarak ve uzun vadeli olarak ikiye ayırabiliriz. Uzun vadeli olarak söyleyebileceklerim şunlardır : Türkiye Cumhuriyetin ilk döneminde büyük mali zorluklarla karşı karşıya olduğu halde, hatta yetmiş insan gücü bakımından bugünküyle kıyas edilemeyecek durumda bulunduğu halde, sağlıklı bir sınıileşme politikası izlemeye başlamıştı. Temel sanayilere, kilit sanayilere, ağır sanayilere yönelmişti. Oysa, 1950'lerden sonra yanlış ve yüzeysel bir sanayi politikası izlemeye başladı ve bu politika Türkiye'nin özyeterliliğini, ekonomik anlamda özgüvenini giderek arttıracak yerde, tam tersine Türk ekonomisinin dışa bağımlılığını giderek arttırdı. Çünkü güya ikame sanayii olarak kurulan, yani dıştan alınacak bir malı içerde yapmak üzere kurulan bir sanayi, girdileri bakımından öylesine dışa bağımlıydı ki bunlar bazen neden oldukları döviz harcamaları yönünden astan yüzünden pahalı sanayiler durumuna gelmişlerdi.

Öte yandan, Türkiye büyük bir tanım ülkesi olduğu halde ve nüfusunun büyük çoğunluğunun da geçimi tarıma bağlı bulunduğu halde, sanayileşme ile tarımsal gelişme arasında bir seçme yapmak gerekmiş gibi bir yanlış saplantıya kapıldı ve uzun yıllar tarımını ihmal etti. Oysa, hızlı sınıileşmek için tarımı ihmal etmek gerekmezdi. Tüm tersine, biz büyük ölçüde tarımdan ve başka doğal kaynaklarımızdan güç alarak sınıileşmede hızlı atılım yapabiliydik. Fakat tarım kesimimiz ihmal

edildi ve cılız bırakıldı. Bunun sonucu olarak, tarımdan sanayie aktarılacak kaynaklar çok sınırlı kaldı. Aktarılan kadarında büyük bir bölümü Türk ekonomisinin bozuk düzeninde aracılara eline, spekülâtörlerin eline gitti. Sanayicilerin eline bunların ancak küçük bir bölümü gidebildi ve tarımsal ürünlerin dünyadaki etkisi, önemi gitgide arttığı halde, döviz getirme olanağı gitgide arttığı halde, biz bundan da yeterince yararlanamadık.

Tarım ihmal edildiği için kırsal alandan köylerden kentlere olağanüstü nüfus akışı oldu ve köylerden kentlere göç eden bu nüfusu doyuracak iş alanları da açılmadı. Çünkü sanayide yeterince atılım yapılamıyordu. O yüzden de Türkiye'nin son yıllardaki olağanüstü işsizlik sorunu ile ve bunun sonucu olan sosyal bunalımlarla karşılaşmasına yol açılmış oldu. Dediğim gibi, yalnız tarım değil Türkiye'nin başka doğal kaynakları da ihmal edildi. Örneğin, dünyada madenlerin ve minerallerin önemi gitgide artmaktadır ve birçok savaşların nedeni zaten öteden beri bunlardır. Türkiye'de ise oldukça zengin maden ve mineral kaynakları bulunduğu halde, bunlar o kadar ihmal edilmiştir ki, Türkiye kendisinde dağlar gibi bulunan bazı önemli mineralleri bu döviz kıtlığında dışardan almak zorunda kalmaktadır. Oysa, minerallerimiz yeterince değerlendirilmiş olsaydı, hem bunları dıştan almak zorunda kalmıyacaktık, hem de bunları dışa satarak bazısı petrol değerinde olan bu madenlerden minerallerden büyük dövizler elde edebilecektik.

Türkiye'de küçümsenen ve ihmal edilen bir başka alan da turizm olmuştur. Oysa Türkiye bence dünyada turizme en elverişli ülkedir. Gerek doğal güzellikleri bakımından, gerek tarihsel zenginlikleri bakımından, gerek turistik mevsiminin bazı yörelerdeki uzunluğu bakımından dünyada turizme Türkiye kadar elverişli bir ülke daha göstermek sanırım zordur. Buna karşın, geçen yıla, bizim ilk hükümet dönemimize gelinceye kadar Türkiye turizmden dolayı döviz kaybetmiştir. Bizden çok daha küçük bazı Avrupa ülkeleri, olanakları bizimkilerle kıyaslanamayacak kadar dar olduğu halde, dış turizmden yılda dört, beş, altı, yedi milyar dolar döviz elde ederler. Biz bunun yarısı kadar, turizmden yılda iki milyar, üç milyar dolar döviz elde eder duruma gelmiş olsaydık, bugünkü ekonomik sıkıntılardan, dış ödemeler sıkıntısından söz etmemize gerek olmayacaktı.

Bunlar uzun vadeli ihmaller bizi son ekonomik bunalıma getiren uzun vadeli ihmallere bazı örnekler. Bir de kısa vadeli ihmaller ve sorumluluklar üzerinde durmak isterim. Birinci sorunuzu yanıtlarken de

belirttiğim gibi, 1973'ün ikinci yarısından başlayarak dünya ekonomisinde yeni bir sürece girilince zengin - yoksul hemen bütün ülkeler ekonomilerine çekidüzen vermeye başladılar. O arada büyük ölçüde petrol üreten bazı ülkeler bile, örneğin enerjilerini giderek daha az ölçüde petrole dayalı kılmak için önlemler almaya başladılar ve bu petrol üreticisi ülkelerden bazıları ekonomilerini petrol tükendikten sonrası için hazırlamaya başladılar. En zengin gelişmiş ülkeler büyük tasarruf önlemleri almaya başladılar. Ama üç yıllık koalisyon hükümetleri döneminde Türk ekonomisi sanki dünyada hiçbir şey değişmemiş gibi, sanki herşey güllük güllüştü gibi yönetilmeye devam edildi, günü kurtarmak marifet sayıldı. Oysa, günü kurtarmak için atılan her yanlış ve sorumsuzca adım bir gün sonrasını, bir yıl sonrasını çok daha büyük ve gereksiz güçlüklerle karşı karşıya bırakıyordu. Bu arada, bu üç yıllık koalisyon hükümetleri döneminde hesapsız bir borçlanma dönemine girildi. Ayrıca dışsatım ihmal edildi. O kadar ihmal edildi ki, dövize gereksinmemizin çok arttığı, borçlanmanın çok büyüdüğü ve bunları ödeme gücümüzü yitirdiğimiz bir dönemde Türkiye'de bazı tarımsal ürün stokları çürütüldü, bunlar ne hikmetse dışarıya satılmadı. Sanayi ürünlerimizin dışsatımında bir atılım yapılmadı ve çok acıdır 1977 yılında Türkiye'nin dışsatım geliri bir yıl önceye göre önemli ölçüde düştü, bildiğiniz gibi yaklaşık 1 milyar 750 milyon dolar dolaylarına düştü ve bu miktar Türkiye'nin petrol dışalımını için ödemek zorunda olduğu döviz ancak karşılıyordu. Öte yandan, gerek daha önceki yıllarda gerek özellikle o üç yıllık cephe hükümetleri döneminde, koalisyon hükümetleri döneminde kaynaklar çok savurganca kullanıldı. Gösteriş için temel atıldı, gösteriş için bir takım atılımlar yapıldı izlenimi verildi. Kaynaklar bu yüzden o kadar çok dağıldı ki hiçbir yatırım ilerliyeemez ve devreye girip de üretimin artışına katkıda bulunamaz duruma geldi.

Türk ekonomisinde çok önemli bir yeri olan kamu sektörü Devlet sektörü de çok sorumsuzca, partizanca kullanıldı. Onun da bilinen aksaklıkları büsbütün ağırlaştı. Gerek bu uzun vadeli, gerek koalisyon hükümetleri dönemindeki üç yıllık kısa vadeli sorumsuzlukların ve kusurların sonucu olarak biz 1978 başında hükümete geldiğimizde şöyle bir durum vardı : Dediğim gibi, dışsatım büyük ölçüde düşmüştü. Sanayinin üretiminde büyük düşüş vardı. İstanbul Sanayi Odası'nın yaptığı bir araştırmaya göre, 1977 yılında, kapasite kullanımının yüzde 50'sine inmişti. Yatırımlarda gerileme dönemine girilmişti. Gelişme hızı yüzde 4'e düşmüştü ki bu daha önceki yıllara göre çok önemli bir düşüştü.

Hızlı bir enflasyon dönemine girilmişti ve işsizlik olağanüstü boyutlara varmıştı. Aslında 1977 yılının Eylül'ünden itibaren Türkiye'de ekonominin ve maliyenin nefesi. Merkez Bankasının nefesi tükenmişti. Zaten o dönemlerdeki koalisyon hükümetlerinin başında bulunan parti bunu biliyordu. 1977'nin ikinci yarısından sonra artık üç yıllık sorumluluklarının acı sonuçlarının gözden saklanamayacağını, bunların daha fazla ertelenemeyeceğini biliyordu. Onun için seçimleri Ekim'den Haziran'a alma gereğini duydular. Biz de rejimle ilgili kaygılarımız dolayısıyla ve sorumluca anlayışımız dolayısıyla buna bildiğiniz gibi razı olduk. Böylece 1977 yılının ikinci yarısından itibaren Türkiye o zamana kadar işlenen hataların ve olanaklarının ötesinde yaşama alışkanlığının ağır bedelini ödeme dönemine girmiş oldu.

SORU — Böyle bir ekonomik duruma gelindi diyorsunuz Sayın Başbakan. Şimdi sırayla açıklanmaya başlayan ekonomik önlemler var. Bunların gerekçelerini anlatır mısınız? Sizce bu önlemler neyi sağlamaya yöneliktir?

ECEVİT — Bu önlemler, yani Ekonomiye Güçlendirme Programı adı altında, o çerçeve içinde sıraladığımız ve almaya başladığımız bu önlemler, söylediğim gibi, birkaç yıl gecikmiş olarak Türkiye'nin önce dünya ekonomisindeki değişikliklere kendini uydurabilmesi için bir atılımdır, bir girişimdir ve bu arada, Türkiye'nin ekonomik anlamda kendi öz yeterliğini ve öz güvenini arttırmak üzere bir atılımda bulunma isteğinin sonucudur. Çünkü görüşülmüştür ki, Türkiye bir ölçünün ötesinde dış kaynaklara ve yardımlara umut bağlayacak olursa bundan yarar değil, zarar görmektedir. Tabii bu bizim hazırladığımız Ekonomiye Güçlendirme Programı uygulanmaya başlayınca dış yardım gerekmesi ortadan kalkıyor anlamına alınmamalıdır. Ama dış yardıma daha az bel bağlayarak, öncelikle kendi gücümüze güvenerek atılımlar yapma ve ekonomimizi darboğazdan, bunalımlardan kurtarma zorundayız.

Ekonomiye Güçlendirme Programı çelişir gibi görünen iki hareket noktasını temel almak zorundadır: Biri istikrar, biri dinamizm. Türk ekonomisinde bir istikrar sağlama zorunluğu açıktır. Genellikle Batı ülkeleri ve gelişmiş ülkeler istikrar deyince bir durgunluk dönemini anlarlar. Oysa, Türkiye'nin durgunluğa da tahammülü yoktur. Türk ekonomisinin ve toplumunun öyle bazı özellikleri vardır ki, bu özellikler nedeniyle bizim ekonomimiz durursa çöker. Örneğin gelişmiş ülkelere oranla ölçütleriyle, yılda yüzde 3 gelişme hızı önemli bir gelişme hızıdır.

Bizde ise nüfus artış hızı yüzde 3'e yakın olduğu için, bizim yılda yüzde 3 gelişmemiz yerimizde durabilmemiz için gerekli olan orandır. Gelişme hızı bu oranın altına düşerse Türkiye'de çok daha ciddi sorunlar ortaya çıkar.

Öte yandan, Türkiye son yıllarda çok ağır bir dış borç yükü altına girmiştir. Eğer bu dış borçlarını zamanında ödeyemezse, zamanında ödeyebilme gücünü elde edemezse, Türkiye yalnız ekonomik bakımdan değil, siyasal bakımdan da çok acı durumlara, ağır durumlara karşı karşıya kalabilir. Bu kadar büyümüş dış borçları ödeyebilme, zamanında ödeyebilme gücünü elde edebilmemiz ise Türkiye'nin hem üretimini büyük ölçüde arttırmamıza, hem de artışı büyük ölçüde dışarıya yansıtmamıza bağlıdır. Bu da ekonomide büyük bir canlılık, dinamizm gerektirir. O bakımdan bizim aradığımız istikrar, statik durgun bir istikrar değil, canlı dinamik bir istikrar olacaktır.

Bundan başka, Türkiye'nin altyapıları ihmal edilmiştir. Altyapılar temeli atılırken veya hizmete girerken gösterişe, siyasi çalınma elverişli olmayan yatırımlardır. Bunlar Türkiye'de ihmal edilmiştir ve şimdi Türkiye'nin altyapısı maalesef Türk ekonomisinin üst yapısını, Türk sanayiini taşıyamaz duruma gelmiştir. Yol bakımından olsun, liman bakımından olsun, yüklenme tesisleri bakımından olsun, enerji bakımından olsun, üretimde ve dışarıda en büyük darboğazlarımızdan biri altyapılardır. Bu altyapı eksikliğini gidermek için de, Türk ekonomisinde bazı atılımlar yapma zorunluğu vardır.

Demek ki biz, istikrarla dinamizmi birlikte gözetmek zorundayız. Dışardaki bazı kuruluşlara da bunu anlatmaya çalışıyoruz. Biraz güçlük çekiyoruz ama zannedirim büyük ölçüde anlatabildik.

Ekonomiyi Güçlendirme Programının başta gelen amaçlarından biri, Türkiye'nin dış ödemeler gücünü arttırmasıdır. Bu Türkiye'nin ulusal onuru için ve bağımsızlığı için zorunlu duruma gelmiştir. Biz bunu bir yandan dışarıda atılımlar yapmak suretiyle başarmak zorundayız. Bu konuda da Türkiye'nin olanaklarını geçen yıl zorladık, bu yıl da zorluyoruz ve çok önemli sonuçlar elde ediyoruz. Örneğin, hep söylediğim gibi, geçen yıl Türkiye'nin dışarıya satımdan elde ettiği gelir 1 yıl önceye oranla % 30'un üstünde artmıştır. Üretimdeki, sanayi üretimindeki büyük düşüşe karşın bu artışı sağlayabilmek önemli bir başarıdır. Ana Muhalefet Partisinin lideri bu artışı kendi dönemlerinden kalan tarım ürünlerini stoklarını dışarıya satmakla elde edildiğini söylüyor. Bu kısmen doğrudur, ama bu da öngünülecek bir şeydir. Onları

zamanında satamamış, dışa satamamış olmak bir kusurdu. Türkiye yeni pazarlar buldu, dışarıya daha çok hız verdik. Bu konudaki gelecekteki bürokratik engellerimizi aştık ve o stokları satabildik. Ayrıca şimdiye kadar dışarıya satılması düşünülmemiş bazı ürünlerimize yeni pazarlar bulabildik. Asıl önemlisi, sanayi üretimindeki büyük düşüşe karşın 1977 Temmuz'undan beri aldığımız bazı özendirici önlemlerle sanayi ürünleri dışarıya da 1977'nin üstüne çıktı. Bu yılın ilk ayında da dışarıdaki artış devam ediyor, yani, kendi geride bıraktığımız yıllara oranla bile artışı sürdürebiliyoruz. Demek ki, dışarıya alanlarında Türkiye'nin küçümsenemeyecek bir potansiyeli vardır. Biz bunu bu yıl daha da iyi değerlendirmek istiyoruz ve bunun için özendirici önlemlerle yetinmeyip, bir ölçüde de zorlayıcı önlemlere, ama makul, adaletli ölçülerde, zorlayıcı önlemlere başvuruyoruz. Bunu sanayicilerimiz de kabul ediyorlar. Hatta İzmir'de iş çevreleriyle yaptığımız toplantıda bize açıkça söylediler: "Sadece özendirme yetmez, dışarıya için bir ölçüde zorlama da gerekir" diye. Çünkü Türkiye'de içpazarda çok olağanüstü kârlara alışılmıştır. Bu durumda sadece özendirmeyele sanayimizi dışarıya yöneltilme yetmiyor, biz dediğim gibi, makul ölçüler içinde bazı zorlayıcı önlemler de getiriyoruz.

Ayrıca, dışarıya yönelebilecek sanayilerin girdilerini zamanında bulabilmeleri, bunları zamanında dışarıdan getirebilmeleri için de bir döviz bütçesi yapacağız ve ekonomimizin her kesiminde dışarıya öncelik vermeyi baş ilke bileceğiz.

Bu arada, Türkiye'nin üretim, büyük bir üretim potansiyeli var. Dediğim gibi, üretimde büyük düşüş oldu. Biz eğer kurulu olan kapasiteleri tam kullanabilirsek Türkiye'de sanayi üretimi yaklaşık iki misli artacaktır ve dışarıya yönelen tutumumuzla da, bunlar büyük ölçüde dış pazarlarda değerlendirilebileceği için, Türkiye'nin dış gelirleri artacaktır. Biz üretimi arttırma işini, işlevini bu yıl çok ciddiye alıyoruz ve ilk kez, Devlet kuruluşlarına, İktisadi Devlet Teşekküllerine, ekonomik işlevler gören başka kamu kuruluşlarına somut üretim hedefleri verdik. Bunlar iddialı ama gerçekçi hedeflerdi. Bütün kamu kuruluşlarının yıl boyunca izleyeceğiz. Bu hedeflerin gerisinde kalan kuruluşların yöneticileri, başarısız yöneticiler olacak ve bunun sonuçlarına katlanacaklar. Buna karşılık, verdiğimiz üretim hedeflerini aşan kamu kuruluşlarının bütün personeli, yöneticilerinden, işçilerine bütün personeli yine saptadığımız belli ölçütlere göre ödüllendirilecek. Ayrıca, kamu sektörünün finansmanını sağlam kaynaklara dayandırmak istiyoruz. Bunun için kamu sektöründe bazı ürünlerin fiyatlarında deği-

şıklıklar yaptık. Ama kamu işletmelerinin bu yolla elde edebilecekleri gelirin tümünü kullanmalarına izin vermeyeceğiz, bu gelir artışının % 25'ini Maliye'de bir fonda toplayacağız ve belki başka alanlarda üretimi arttırmak veya yatırımları hızlandırmak için kullanacağız, ya da büyük üretim ve yatırım atılımı yapabileceğini kanıtlamış olan kuruluşlara buradan destek olacağız.

Türkiye'nin sanayi üretiminde özellikle 1977'den başlayarak önemli bir düşüş olmakla birlikte, geçen yıl bizim hükümete gelişimimizden sonra bu alanda da Türkiye'nin potansiyeli bakımından umut verici bazı belirtiler ortaya çıkmıştır. Örneğin, enerji darboğazına karşın başka birçok darboğazlanmıza karşın, girdisi daha çok içeriden, yurtiçinden elde edilen sanayi dallarında üretim genellikle artmıştır. Bazılarında önemli ölçüde artmıştır. Ancak girdisi bakımından daha çok dışa bağımlı olan sanayi dallarında üretim düşüklüğü devam etmiştir. Bu bize sunu gösteriyor: Biz eğer sanayiimizi yeterince yurt içi girdilere dayanır hâle getirebilirsek, yani dışa bağımlılıktan kurtarabilirsek, ekonomimiz o oranda güç kazanmış olacaktır. Hem üretimi daha kolay artabilecektir, hem de Türkiye bir dış ödemeler darboğazıyla fazla karşılaşmayacaktır...

Türkiye'nin bir varolan kapasitesine göre üretim potansiyeli vardır, bir de henüz kapasiteye yansımamış üretim potansiyeli vardır. Bunu "teknolojik potansiyel" diye tanımlamak yerinde olabilir. Cumhuriyet döneminde eğitime verilen önem dolayısıyla yetişmiş insan gücü kaynağımız çok geniştir. Bunu ekonomide yeterince değerlendirdiğimiz vakit, Türkiye bazı alanlarda teknolojik atılımlar yapabilecek ve bunu ekonomik anlamda kapasiteye dönüştürebilecek durumdadır. Biz Ekonomiyi Güçlendirme Programında bütün bunlara da önem veriyoruz. Türk ekonomisinin kendi içinde yeterliğini, sanayilerimizin gereksinmelerini öncelikle birbirlerinden sağlamalarını özendirici bir düzenleme kurmaya çalışıyoruz.

Bu arada, sanayilerimiz arasında büyük bir iletişim eksikliği vardır. Aynı il içinde bulunan iki Devlet kuruluşundan, biri öbürünün ne yaptığından habersizdir. Biz Devlet sektörü, özel sektör, imalâthaneler, sanatkârlar arasında da etkin bir iletişim kurarak, sanayimizin kendi gereksinmelerini olabildiği kadar yurt içinden sağlamalarını gerçekleştirmeye çalışacağız.

Ayrıca yatırımları gösterişçi bir yaklaşımla değil, gerçekçi bir yaklaşımla hızlandırma kararındayız. Yani elimizdeki sınırlı iç ve dış kaynakları savurganca dağıtmadan, süratle üretime dönüşebilecek alan-

larda ve ekonomik darboğazlarımızı aşmamıza katkıda bulunacak alanlarda bu kaynakları yoğunlaştırma kararındayız. Bunun için Ekonomiye Güçlendirme Programı çerçevesinde yeni bir öncelikler sırası hazırladık. Tabii ilk öncelik enerjiye gidiyor ve sulamaya gidiyor, çünkü bu alanlarda kapasitemizi arttırdığımız oranda Türkiye'nin darboğazlardan kurtulması kolaylaşacaktır. Enerjiye yalnız miktar olarak enerjiyi arttırmak da yetmiyor, üretilen enerjinin giderek artan ölçülerde iç kaynaklara, kendi doğal kaynaklarımıza dayanmasını sağlamamız gerekiyor. Nitekim biz hükümete geldikten sonra bu yolda da adımlar atmaya başladık ve son bir yıl içinde hem enerji üretimini arttırdık, hem de enerji üretiminin iç kaynaklara dayanma oranını arttırdık. Bu süreci, Ekonomiye Güçlendirme Programı çerçevesinde hızlandırarak devam ettireceğiz.

Bazı yatırımlar var ki, biraz çaba gösterilmekle hemen devreye girebilecektir, oysa kaynak savurganlığı nedeniyle bunlar yıllarca ihmal edilmiştir. Bunlara iki basit örnek verebilirim: Biri sigara fabrikaları. Bunlar yıllarca ihmal edildiği için Türkiye bir bütün ülkesi olduğu halde kendi sigarasını büyük ölçüde dışarıda yaptırır duruma gelmiştir. Oysa, küçük bir gayret ve hız vermeye bu yıllarca sürüncemede bırakılan yeni sigara fabrikaları bitirilebilir ve Türkiye bırakınız dışarıda sigara yaptırmayı, dışarıya sigara satabilir duruma gelebilir. Aynı şey hayvancılıkla ilgili sanayilerde söz konusudur. Bunlar aslında basit teknolojili ve düşük maliyetli sanayilerdir, fakat bunlar da yıllarca ihmal edilmiştir. O yüzden Türkiye dışarıya daha çok canlı hayvan satma durumunda kalmaktadır. Oysa, bunları işliyerek, eti işliyerek sattığı takdirde hayvanların ayrıca derisinden, boynuzundan, başka bir çok şeyinden yararlanabilecektir. Türkiye'nin hayvancılık alanında çok büyük olan döviz kazanma potansiyeli daha da büyümüş olacaktır. Ayrıca bazı kritik alanlarda, temel alanlarda biraz gayretle hemen üretime geçebilecek veya üretim potansiyeli çok artabilecek sanayilerimiz vardır. Bunlara da ağırlık vermek suretiyle yatırımlar alanında da ciddi bir atılım yapmak kararındayız ve bunun sonuçları bu yıl görülmeye başlayacaktır inancındayım.

Bu arada, ekonomimizin yapısında bir değişikliğe başlamış olacağız, yani ekonomimiz daha çok kendi gücüne dayanır duruma gelmiş olacaktır.

Bundan başka, doğal kaynaklarımızı daha iyi değerlendirmek kararındayız. Başka bir sorunuza yanıtlarken söylemişim, Türkiye'de çok geniş bazı mineraller vardır. Bunlardan bazıları da ufak yatırım-

larla kısa sürede harekete geçirilebilecek, değerlendirilebilecek durumdadır. Bunları da hızla devreye sokmak karanındayız.

Tabii bir süre için Ulusça özveriye katlanmak zorundayız. Aslında bütün dünya özveriye katlanıyor. Hatta bırakınız bizim gibi gelişme sürecinde olan ülkeleri veya daha fakir ülkeleri, nice zengin ülkeler Amerika'sından Almanya'sına kadar 1973'den buyana bir özveri dönemine girmişlerdir. Onu bırakınız, petrol üreten ve petrol zengini denen ülkelerden hiç değilse bazısında sokağa ve çarşıya çıktığınız zaman halkın tüketim düzeyinin Türkiye'dekinden çok daha aşağıda olduğunu görürsünüz. Çünkü akıllıca davranarak elde ettikleri geliri, petrolden elde ettikleri geliri tüketime değil, yatırıma, dolayısıyla geleceğe yöneltmiş olmaktadırlar.

Görüyorum ki, halkımız bu özveri gereksinmesinin bilincine varmıştır ve eğer biz özveriyi toplumda hakça dağıtırsak (ki buna özen gösteriyoruz), o zaman halk buna seve seve katlanacaktır. Nitekim bir yandan fiyatlarda zorunlu olarak yükseltmeler yaparken, bir yandan da dar ve orta gelirli zümrelerin, çalışanların ve emeklilerin aylıklarında, gelirlerinde büyük yükseltmeler yapıyoruz. Toplu sözleşme yapan işçilerin ücretlerindeki artışı söylemeye gerek yok... Ayrıca bir yılda kamu görevlilerinin aylık gelirlerinde yaklaşık yüzde 70 artış sağladık. Kamu görevliğinden emekli olanların gelirlerinde yaklaşık yüzde 60 artış sağladık, işçi emeklilik ücretini arttırdık, Bağ-Kur Yasası'nı değiştirerek esnaf ve sanatkar emeklileri için de bu olanağı sağladık, köylünün gelirinde önemli yükseltmeler sağladık. Şimdi en az ücreti de yenden vakti gelmeden önce saptıyarak özverinin adaletle topluma dağılmasını gözönünde tutmaya çalışıyoruz. Yani zorunlu olarak fiyatları yükseltirken, çalışanların ve emeklilerin gelirlerini de belli bir ölçüde yükselterek daha yüksek düzeyde bir yeni ve gerçekçi fiyat - gelir dengesi kumaya çalışıyoruz.

SORU — Sayın Ecevit, yanılmıyorsam 12 milyar doları aşkın borçluyuz. Ülkece hepimiz dışa borçluyuz. Sizce Türkiye bu borç yükü altından nasıl kalkar, ya da en azından vadesi gelen faizlerini ödiyebilir hale nasıl gelir?

ECEVİT — Bu konuda, izin vererseniz, önce Türkiye'nin nasıl ve ne kadar borçlandığını anlatayım. Bazı ilginç rakamlar ortaya çıkıyor. Örneğin, 1974 yılı sonunda Türkiye'nin toplam dış borçları 3 milyar 279 milyon dolardı. Bu 3 milyar 279 milyon dolarlık toplam dış borcun içinde yalnız 229 milyon dolar kısa vadeli borçtu, geri kalan 3 küsur

milyarı uzun vadeli, yani belli ödeme kolaylıkları bulunan borçtu. Üstelik Merkez Bankasında 1 milyar 680 milyon dolar döviz rezervimiz vardı.

Gelelim 1977 yılı sonuna: Toplam borçlarımız bu üç yıl içinde 3 milyar 279 milyon dolardan 11 milyar 225 milyon dolara yükselmiş, yani dört katına yakın artmış üç yılda. Üstelik 1974 sonunda kısa vadeli borçlarımızın toplamı 229 milyon dolardan ibaretken, 1977 yılı sonunda kısa vadeli borçlarımızın toplamı 6 milyar 555 milyon dolara varmış, yani toplam dış borçlarımızın yarıdan fazlası kısa vadeli borç. Bunlardan bazılarında borç bile denemez, bunlar emanet para. Dövizle Çevrilebilir Mevduat, DÇM denen şey aslında emanet para Türkiye 1977 sonunda o emanet parayı ödeyemez duruma gelmiş, ayrıca 1974 yılı sonunda devretmiş olduğumuz 1 milyar 689 milyon dolar rezervini de eritmiş.

Bu borçların ne kadar kötü kullanıldığı şuradan belli: Türkiye bu aldığı borçları ödeyemeyecek duruma düşmüş. Eğer, dışsattım gelirimiz bu arada artmış olsaydı, "Evet Türkiye borçlandı, ama işte dışsattım gelirini arttıracak yönde kullandı bu borçları, verimli üretken yatırımlarda, dışsattım dönük yatırımlarda kullandı. Onun için bu borçlara üzülmemek, bunlardan yüksünmemek gerekir" diye düşünülebilirdi. Veya Türkiye büyük sanayi hamleleri yapmış olsaydı, üretiminde bu dışborçlarındaki üç yılda dört kata yakın artışı haklı görecekti bir yükselme sağlamış olsaydı, bu borçlanmaya denecek hiçbir şey olmazdı. Oysa, tam tersine o üç yılda Türkiye'nin üretimi düşmüştür, gelişme hızı gerilemiştir. Hep söylenen bir söz vardır "Borç yığidini kamçısıdır" diye. Bunun bir doğru tarafı vardır, ama bunu söyleyenler çoğunlukla yığidini bir gereğini unutuyorlar. Yığidini temel gereği borcuna sadakattir, borcunu ödeyebilmektir. Niye atalarımız "Borç yığidini kamçısıdır" demişler. Borçlanan adam, o borcun altında ezilmeyebilmek için, o borcun altında ezilip bir onur kırıklığına düşmemek için daha çok çalışır, daha çok kazanır ve kısa sürede o borcu ödeme gücüne erişir. Bizde hiç bu düşünülmemiş, hala Ana Muhalefet liderinin demeçlerinde dinleriz, çok borçlanabilmiş olmakla övünür. Aslında çok borçlanabilmek hata değildir. Hata, aldığı borcu ödeyebilmek için gerekenleri yapmamaktır. Bu affedilmez bir şeydir, bunu Ulus affetmez, bunu dünya affetmez.

Türkiye'nin üç yılda dış borçlarını dört katına yakın çıkaracaklarıdır. Bunun yansı, varıdan fazlası kısa vadeli, hemen kapıya gelmiş

borç olacak. Öyle ki bizim bu 4. Beş Yıllık Plân döneminde ana para ve faiz olarak 12 küsur milyar dolar ödememiz gerekecek o yüzden...

İnsana sorarlar: Peki, dış borçları 3 yılda dört kat arttırdınız. Bunun için de kısa vadeli olanlar toplam dış borçların yarısını aştı. Bunun karşılığında Türk ekonomisine ne kattınız? Dışsatımı yükselttiniz mi? Bizden önceki koalisyon hükümetlerine soruyorum. Hayır, dışsatımı düşürmüşler. Üretimi arttırdınız mı? Hayır, üretimi düşürmüşler. Gelişme hızını yükselttiniz mi? Hayır gelişme hızı % 4'e düşmüş, % 7'lerden. Demek ki, bu dış borçlar hiç bir işe yaramamış ve yığılmanın gereğini yapar duruma getirememiş Türkiye'yi. Şimdi bizim amacımız Türkiye'yi öncelikle bu borç yükünün altından kalkabilir duruma getirmektir. Bunun birinci yolu, daha önce belirttiğim gibi, dışsatımı arttırmaktır. İkinci yolu, dış hizmet durumunu, mühendislik ve müteahhitlik sunumunu arttırmak ve bu yoldan Türkiye'ye daha çok döviz getirmektir. Özellikle Ortadoğu ve Afrika ülkelerine bu bakımdan geniş olanaklarımız vardır. Ama geçmişte bu olanaklar ihmal edilmiştir. Biz özel sektör, Devlet sektörü elele bu olanakları daha iyi değerlendirmeye çalışıyoruz. Biraz daha uzun vadeli sonuç verecek olmakla birlikte turizme ağırlık vermek zorundayız. Ayrıca dövizimizi, borcumuzu da akıllıca, sorumlucu kullanacağız ve bu şekilde inanıyoruz ki, Türkiye'yi bu borçları ödiyebilir duruma getireceğiz. Bir yandan da tabii bu borçları ödeme koşullarını düzeltmek için bildiğiniz gibi büyük çaba gösteriyoruz ve şimdiden de önemli ölçüde başarı sağlamış durumdayız.

SORU – Sayın Ecevit, bölgemizde politik gelişmeler çok ilgi çekici bir duruma geldi. İran'daki son gelişmeleri, Mısır-İsrail arasındaki anlaşmayı ve öteki Afrika ülkelerinin bu anlaşmaya tepkilerini anımsatmak istiyorum. Acaba Türkiye'nin bundan sonra, dış politikadaki tercihleri ekonomik durumunu da etkiliyecek midir? Ne ölçüde etkiliyecektir?

ECEVİT – Tabii, dış politika ekonomiyi, ekonomik ilişkiler dış politikayı her zaman etkileye gelmiştir. Böyle bir etkileşim şimdi de Türkiye için söz konusu olacaktır tabii. Fakat bu etkileşim içinde biz Türkiye'nin dış ekonomik ilişkilerini belli bir denge içinde tutmağa kararlıyız ve buna özen gösteriyoruz. Dengesiz bir dış ekonomik ilişkiler devraldık. Bunu, bizim Programımızdaki deyimle "çok unsurlu bir denge" içinde dünyaya açılarak kendi içinde daha dengeli duruma getirdik. Ayrıca bizim kanımız -ki bunu bütün bölge ülkelerine de, İslâm ülkesi

Arap ülkesi komşularımıza, dostlarımıza da telkin etmeğe çalışıyoruz- bizler bu bölgede kendi ekonomik geleceğimizi ve gelişmemizi, kendi olanaklarımızla ve dayanışmamızla güvence altına almağa özen göstermeliyiz buna öncelik vermeliyiz. Bölgemiz dünyanın en çok petrol ve dolayısıyla sermaye üreten bölgesidir.

Öteyandan, Türkiye'nin geniş bir sanayi potansiyeli ve temeli vardır ve yetmiş insan gücü vardır, her anlamda bol insan gücü vardır. Birçok Ortadoğu ülkelerinin bu olanaklarıyla Türkiye'nin olanakları biraraya geldiği vakit, bu bölgenin ekonomik gelişmesi çok hız kazanabilir ve bütün bölge ülkelerinin gelecekleri güvence altına alınabilir. Aynı zamanda, bu bölgemizdeki ülkelerin, Türkiye dahil olmak üzere, dış siyasal ilişkilerinde de daha rahat, daha serbest hareket etme olanaklarını onlara kazandırmış olur.

SORU – Efendim, sorunlardan bahsettik, ancak, Türkiye'nin içinde bulunduğu durumdan çıkabilmesi için en önce çözümlenmesi gereken sorun nedir?

ECEVİT – Tabii, şiddet eylemleriyle ekonomi arasında bir seçme yapmak zordur. Ama şiddet eylemlerini yalnız polisiye önlemlerle önleyebileceğimiz de açıktır. Çünkü bunun ötesinde bunun gerisinde işsizlik vardır, gizli işsizlik vardır. Türkiye'deki kadar işsizliğin büyüdüğü bir ülkede, kim olsa şiddet eylemlerine elverişli bir ortam bulabilir. Onun için, şiddet eylemlerine karşı polisiye önlemleri ihmal etmemekle birlikte (ki ihmal etmiyoruz) hızla ekonomiyi darboğazlardan kurtarıncan, Türkiye'deki sosyal dengesizliklerin de giderilmesi öncelik taşıyor.

SORU – Sayın Ecevit bu noktada sizce ayrı ekonomik görüşlere sahip olsa da, siyasal partilere, iç barışın sağlanmasında ne gibi görevler düşer? Bu iç barışın sağlanması Türkiye'nin dış güvenliği ve ekonomik istikrar açısından nasıl bir önem taşır?

ECEVİT – İç barışın sağlanmasında bence bütün partilere düşen, demokrasiye gerçekten inanan bütün partilere düşen görev, şiddet eylemi nereden gelirse gelsin, ayırım gözetmeksizin bunların karşısına çıkabilmektir.

Cumhuriyet Halk Partisi öteden beri bunu yapmıştır, muhalefetleyen de iktidardayken de şiddet eylemi bakımından sol-sağ ayrımı gözetmemiştir, nereden gelirse gelsin karşısına çıkmıştır. Ama bazı partiler, belli kesimlerin şiddet eylemlerini desteklemekte veya ona

göz yummaktadır. Bu, onlara cesaret katmaktadır. Çünkü Türkiye'de partiler köklü ve etkin kuruluşlardır. Onun için partilerin bir şiddet eylemcisi gruba arka çıkması veya gözyumması çok olumsuz sonuçlar ortaya çıkarır. Bence şiddet eylemciliğine, terörizme karşı etkin biçimde güçleri birleştirebilmenin, demokratik güçleri birleştirebilmenin başta gelen koşulu, şiddet eylemcilerine karşı ayırım gözetmeksizin ortak durum alabilmektedir. Bu durumu almağa, ekonomik ve sosyal görüşler arasındaki ayrılık, sizin de belirttiğiniz gibi, kesinlikle engel sayılmaz. Kaldı ki, içinde bulunduğumuz ortamda alınacak ivedi ekonomik önlemler bakımından bile partiler arasındaki ekonomik ve sosyal görüş ayrılıkları aslında fazla önem taşımaz, Çünkü, Sanayi Odalarıyla, İşçi Sendikaları Konfederasyonlarıyla ve İşveren Sendikaları Konfederasyonu ile yaptığımız ortak toplantıda bir sanayicimiz ilginç birşey söyledi, "Biz şimdi yangın söndürme aşamasındayız" dedi. Yangın söndürme aşamasında ideolojik yaklaşım farkı olmaz. İdeolojik yaklaşım, dünyayı yaparken, yeniden kurarken, onun hangi modele, hangi plana göre kurulacağı aşamasında söz konusu olur. Biz şimdi ekonomimizde 1973'den beri yeralan ihmallerin sonucuyla hızlanan yangını söndürme aşamasındayız. Bunda şu partinin ekonomik görüşü şöyle, bu partinin ekonomik görüşü böyle, bu fazla farketmez. Nitekim, bizim yaptığımız ortak toplantıda Sanayi Odaları, Türk-İş, DİSK ve İşveren Sendikaları Konfederasyonu darboğazdan çıkış, yani yangını söndürme yöntemleri üzerinde birleşebileceklerini gösterdiler. Aynı birliği ve dayanışmayı yurttaşlarımız bunalım döneminde, hiç kuşkusuz bütün partilerden bekleme hakkına sahiptir.

Faint, illegible text, likely bleed-through from the reverse side of the page.

038 A 7550 (10)

ULB Halle

3/1

000 173 495

BASIN YAYIN GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

